

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Σχήματος. Ἑρμηνεία καὶ θεολογία τῶν εὐχῶν τῆς μοναχικῆς καθιερώσεως

ΠΑΤΑΠΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ

Τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποτελοῦν ἀβίαστο ἐκχύλισμα θείων ἐμπειριῶν, πὸν μᾶς διέσωσαν ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸ δημιουργημά του, τὸν ἄνθρωπο. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἐξυμνοῦν τὸν μοναχισμό ὡς ὁδὸ πνευματικῆς τελειώσεως.

Τρίτη χάρις ὀνομάζει ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὴ μοναχικὴ ζωή¹.

Ὁ μοναχισμὸς εἶναι μυστήριον ἀγάπης, κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ διαπρεποῦς ρώσου θεολόγου Παύλου Εὐδοκίμου. Ἄλλωστε αὐτὸ γίνεται σαφές καὶ ἀπὸ τὸν ὀρισμὸ τοῦ μοναχισμοῦ πὸν δίνει ὁ Μέγας Βασίλειος: τὸν ὀνομάζει ἀπλά «ζωὴ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον»².

Πάσχων καὶ ἀθλῶν, ὁ μοναχὸς προσεγγίζει τὸν Θεό, διαπιστώνοντας ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος ἐκφράσεως τοῦ πόθου τῆς σωτηρίας, καθὼς διδάσκει ἡ μαρτυρικὴ καὶ ἀσκητικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι τὸ «πάσχειν ὑπὲρ Χριστοῦ». Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ σύγχρονός μας Γέρον Παῖσιος ὁ Ἁγιορείτης (1924-1994), γράφοντας γιὰ τὸ Μοναχὸ ὅτι «ἡ μεγάλη του αὐταπάρνηση στὴν ἄσκηση, πὸν γεννιέται ἀπὸ τὴν πίστη του τὴ μεγάλη μὲ τὰ ξεσπάσματα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό, φέρουν τὴν πραγματικὴ εὐτυχία στὴ ζωὴ του».

Ὁ μοναχὸς ἐγκαταλείπει τὸν κόσμον, ὅχι ἐπειδὴ τὸν θεωρεῖ ἁμαρτωλό, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξασκήσει βίον ἄμεμπτο καὶ ξένο τῶν ὑποθέσεων τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ μπορέσει ἔτσι νὰ σηκώσει τὸν χρηστὸ ζυγὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ μέσῳ τῆς ἄκρας ξενιτείας νὰ ἐκπληρώσει τὸν σωτήριον πόθον του.

1. Ἡ πρώτη χάρις εἶναι ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως καὶ δευτέρη ἡ «χάρις ἀντὶ χάριτος», ὅπου λάβαμε ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ (Ἰω. Α', 16).

2. ΜΕΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Ἐπιστολαί*, 207, 2, PG (Ἑλληνικὴ Πατρολογία τοῦ Migne) 32, 761 B.

1. Ἡ μοναχικὴ κουρὰ ὡς δεῦτερο βάπτισμα

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου καὶ Ἀγγελικοῦ Σχήματος ἔχει καταρτιστεῖ κατὰ μίμηση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Κατήχηση, ἀνάδοχος, ἀπόταξη-σύνταξη, ὁμολογία, κουρὰ, ἔνδυση, κ.ἄ. παραπέμπουν στὴν Ἀκολουθία τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ λέγεται καὶ Ἀκολουθία τοῦ Δευτέρου Βαπτίσματος. Οἱ μοναστικὲς ὑποσχέσεις εἶναι μία ἀνανέωση τῶν βαπτισματικῶν ὑποσχέσεων «ὁ ἀληθινὸς μοναχὸς ζεῖ στὴν πληρότητά του τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάσταση ποῦ ἔχει ὑποστῆ κατὰ τὴ βαπτιστικὴ του μύηση»³. Ὁ ἅγιος Συμεῶν, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ὑπογραμμίζει αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ σχέση μοναχικῆς κουρᾶς καὶ θείου βαπτίσματος ἀπευθυνόμενος σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Πατέρες τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἀποκαλώντας τους «σύστημα ἱερὸν», «ἀνάθημα θεῖον» καὶ ἀκόμη «ἡγιασμένους ἐν Χριστῶ... τῷ τε ἱερῷ λουτρῷ καὶ τῷ δευτέρῳ βαπτίσματι τοῦ ἀγγελοειδοῦς σχήματος καὶ σωτηριώδους»⁴.

Ὁ μοναχὸς, σὲ σχέση μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους βαπτισμένους, ἔχει πρόσθετο χρέος νὰ διατηρήσει καθαρῶτα τὴ θεία εἰκόνα, διότι ἔλαβε διὰ τῆς κουρᾶς (τῆς διὰ τοῦ σχήματος ἐπαγγελίας, ὅπως ἀλλοιῶς ἀναφέρεται σὲ κάποιον χειρόγραφο Εὐχολόγιο), ὡς δεῦτερο βάπτισμα, καὶ πρόσθετη χάρις. Βεβαίως τὸ κατ' εἰκόνα πρέπει κάθε πιστὸς νὰ τὸ διαφυλάττει, ὁ μοναχὸς ὅμως «πρὸς τῷ κοινῷ χρέει καὶ ἰδικῶς ἐποφείλει, μεμνημένος ὅτι ὀπηνίκα ἡ κουρὰ τῷ Θεῷ αὐτὸν παρεστήσατο, καὶ αὐτὸ ἀπητήθη, ὡς δηλαδὴ ἀπαλιφέν βιωτικοῖς ὑγροῖς τὸ κατ' αὐτὸν ἀρχέτυπον εἰκόνισμα εἰσαῦθις ἀνανεώσων πολιτεία μοναχικῆ»⁵. Ἐξἄλλου, ἕνας ἄλλος Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Σεραπίων Θμούεως, θὰ ἀναφωνήσῃ: «ᾧ πόσης τιμῆς ὑπεροχὴν ἔχει τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν ὑμῶν σχῆμα... ὃ ἐπάγγελμα τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ σῶζον»⁶.

3. ΓΟΥΕΑΡ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ, ἐπίσκοπος Διοκλείας, «Μυστήριον ἀγάπης», συλλογ. τόμος Ὁρθόδοξος Μοναχισμὸς, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1997, σ. 31.

4. BALFOUR D., Ἁγίου Συμεῶν Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Ἔργα Θεολογικά, Θεσσαλονίκη 1981, σ. 173.

5. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Ἐπίσκεψις Βίου μοναχικοῦ, PG 135, 837 B.

6. ΣΕΡΑΠΙΩΝΟΣ ΘΜΟΥΕΩΣ, Πρὸς μονάζοντας, PG 40, 393.

2. Ἡ παράδοση τοῦ Μεγάλου Σχήματος

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν κόσμον, σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνδυαστεῖ καὶ νὰ συνυπάρχει μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέει ὁ ὄσιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος: «Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ὁ ἀληθινὸς ὄν εἶρηκεν, ὅτι οὐ δύναται τις μετὰ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου τὴν ἀγάπην κτήσασθαι τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μετὰ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ δυνατόν κοινωνίαν κεκτήσθαι πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ σὺν τῇ μερίμῃ αὐτοῦ ἔχειν τὴν μερίμναν τοῦ Θεοῦ»⁷.

Σύμφωνα μὲ διήγησι τοῦ Παλλαδίου Ἐλενοπόλεως, ἄγγελος Κυρίου ἐφανίστηκε στὸν Μέγα Παχώμιο (292-346) καὶ τοῦ φανέρωσε, γραμμένους σὲ μία χάλκινη πλάκα, τοὺς κανόνες ποὺ ἔπρεπε νὰ θεσπίσει γιὰ τὴν ἐπιτυχή λειτουργία τῶν μοναστηριῶν ποὺ αὐτὸς εἶχε ἰδρύσει⁸. Σχετικὴ μάλιστα μὲ τὰ παραπάνω εἶναι καὶ ἡ ἀπεικόνισι τοῦ περιστατικοῦ μὲ τὸν ἄγγελο νὰ εἶναι ντυμένος τὸ Μέγα Σχῆμα, ἐνῶ, στὸ εἰλητάριο ποὺ κρατᾶ, φέρεται νὰ λέει στὸν ὄσιο Παχώμιο: «Ἐν τούτῳ τῷ σχήματι σωθήσεται πᾶσα σάρξ». Τὸ Σχῆμα, κατὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, γίνεται αἴτιο «μνήμης ἀνεπιλήστου θείας καὶ ἐνώσεως Θεοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν παρησίας καὶ θάρρους»⁹.

3. Μικρὸ καὶ Μέγα Σχῆμα;

Ἦδη πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, τὸ μοναχικὸ σχῆμα, «τὸ τῆς ὑποταγῆς ἔνδυμα» ἢ «τὸ τῆς ὑποταγῆς ἱμάτιον», ὅπως ἀλλοιῶς ἀναφέρεται σὲ χειρόγραφα Εὐχολόγια, εἶχε διαιρεθεῖ σὲ δύο· στὸ μικρὸ καὶ στὸ μέγα. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἐκφράζοντας τὶς ἐπιφυλάξεις του γιὰ τὸν χωρισμὸ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος σὲ δύο, γράφει: «Ταῦτά ἐστι τὸ μέγα καὶ μοναχικὸν σχῆμα· μικρὸν δὲ σχῆμα μοναχικὸν οἱ Πατέρες οὐκ ἴσασιν, οὐδὲ παραδεδώκασιν, ἀλλὰ τινὲς τῶν ὀψιγενεστέρων ἔδοξαν μὲν τὸ ἐν εἰς δύο διελεῖν, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ διεῖλον ὡς ἀληθῶς· τὰς αὐτὰς γὰρ ἀποταγὰς εὐρήσεις ἐπ'

7. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰσαὰκ ἐπισκόπου Νινευί τοῦ Σύρου, *Τὰ εὐρεθέντα Ἀσκητικά*, Ἀθήναι 1895, σ. 15.

8. ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ ΕΛΕΝΟΠΟΛΕΩΣ, *Λαυσαϊκὸν ἢ Ἡ πρὸς Λαῦσον Ἱστορία* (The Lausiac History of Palladius, τόμ. 2), ἐκδ. Cuthbert Butler, Hildesheim 1967, σ. 206-7.

9. BALFOUR D., ὁ.π., σ. 176.

ἀμφοτέρων σκοπήσας»¹⁰. Σύμφωνα μάλιστα με τὸν ὄσιο Νικόδημο τὸν Ἄγιο-ρείτη (*Πηδάλιον*), ὁ ὁποῖος ἐπικαλεῖται προγενέστερους Πατέρες, τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν εἶναι ἓνα καὶ μόνο: τὸ Μέγα Σχῆμα δηλαδή. Ἡ ρασοφορία καὶ τὸ μικρὸ σχῆμα, ὅπως συγκεκριμένα γράφει, «ἐπινοήθησαν» ἀπὸ κάποιους ὑστερινούς Πατέρες γιὰ τὴν «ἀσθένεια» τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἔτσι, τὸ μοναχικὸ σχῆμα «ἀπὸ τοῦ ἐλλάττονος ἐπὶ τὸ τελειότερον προχωρεῖ».

Ἄν καὶ καταβλήθηκε προσπάθεια ἀπὸ τὸν ὄσιο Θεόδωρο Στουδίτη καὶ ἄλλους Πατέρες νὰ καταργηθεῖ αὐτὴ ἡ διάκριση ὡς ἀντικειμένη στὶς μοναχικὲς παραδόσεις, στὴν πράξι ἐπικράτησε ἡ συνήθεια τῆς, με̄ ξεχωριστὲς εἰδικὲς ἀκολουθίες, διακρίσεως τῶν μοναχῶν σὲ μικροσχῆμους καὶ μεγαλοσχῆμους¹¹. Ὁ ἴδιος ὁ θεμελιωτὴς τοῦ κοινοβιακοῦ μοναχισμοῦ στὸ Ἅγιον Ὄρος, ὄσιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, ἐνῶ στὸ *Τυπικόν* του υἰοθέτησε ὅλες τὶς ἐντολὲς ποὺ ὑπῆρχαν στὴ *Διαθήκη* τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, δὲν ἔκανε τὸ ἴδιο στὰ ἀφορῶντα τὸ μοναχικὸ σχῆμα. Ὁ ἴδιος μάλιστα, κατὰ τὸν ὄσιο Νικόδημο τὸν Ἄγιορείτη, ἔλαβε πρῶτα τὸ μικρὸ καὶ ἔπειτα τὸ μέγα σχῆμα¹². Στὴ σημερινὴ πρακτικὴ, τὸ σὲ χρῆση Μέγα Εὐχολόγιον ἀναφέρει τρεῖς ἀκολουθίες μοναχικῆς κουρᾶς: τοῦ ρασοφόρου, τοῦ μικροσχῆμου (σταυροφόρου) καὶ τοῦ μεγαλοσχῆμου.

4. Ἡ διαχρονικὴ ἐξέλιξη τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Σχήματος

Τὰ κείμενα τῶν Εὐχῶν καὶ γενικότερα ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου καὶ Ἀγγελικοῦ Σχήματος πέρασαν διάφορα ἐξελικτικὰ στάδια, ἀπὸ τὴν πρώιμη φάση τῆς διαμόρφωσης τοῦ μοναχικοῦ θεσμοῦ, ὡς τὰ μεταβυζαντινὰ χρόνια, ποὺ φαίνεται ὅτι ἔλαβαν τὴ σημερινὴ μορφή τους. Αὐτὸ εὐκόλα διαπιστώνεται ἀπὸ τὴ μελέτη τόσο ἀρχαίων Εὐχολογιῶν ποὺ ἔχουν δεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας

10. ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν μοναχὸν Παῦλον*. Δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν μοναχὸ Ἀλέξανδρο Λαυριώτη, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* (1901), σ. 53-55.

11. Ὁ ΕὐΣΤΑΘΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (1175-1195) ἐν τούτοις διακρίνει τοὺς μοναχοὺς σὲ τρεῖς τάξεις: «εἰς τοὺς μεγαλοσχῆμονας καὶ εἰς τοὺς τοῦ μικροῦ σχήματος διὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ εἰς τοὺς μέσους μανδουώτας». *Ἐπίσκεψις βίου μοναχικοῦ* 195, PG 135, 901 A.

12. ΖΗΣΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, πρωτοπρ., *Μοναχισμός. Μορφὲς καὶ θέματα*, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 164.

ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονες λειτουργιολόγους¹³ ὅσο καὶ χειρογράφων Εὐχολογίων, πὸν ἀπόκεινται στὶς Βιβλιοθήκες, μοναστηριακὲς καὶ ἄλλες¹⁴.

Στὴν Ὑποτύπωση (Τυπικὸ) τῆς μονῆς Στουδίου στὴν Κωνσταντινούπολη, ἡ εἰς μεγάλοςχημον κουρά¹⁵ (ἢ τὸ μυστήριον τῆς μοναχικῆς τελειώσεως, ἢ ὁμολογία τῶν συνθηκῶν, ἢ ἡ ἱερολογία τῆς μοναχικῆς ἐπικλήσεως, ἢ τῶν μοναχῶν ἢ ἱερά τελετή, ὅπως ἄλλοιῶς ὀνομάζεται σὲ χειρόγραφα Εὐχολόγια) γίνονταν κατὰ τὴν Τρίτη του Πάσχα: «Δεῖ εἰδέναι, ὅτι τῇ τρίτῃ τῆς διακαινησίμου δίδομεν εἰς τοὺς ὀριζομένους λαβεῖν τὸ ἅγιον καὶ μέγα σχῆμα ἀδελφούς»¹⁶. Στὴ σημερινὴ πρακτικὴ τοῦ ἑλληνορθοδόξου μοναστικοῦ χώρου, ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Σχήματος γίνεται συνήθως κατὰ τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ, πὸν θεωρεῖται ἢ καθ' ἑαυτὸ περίοδος μετανοίας.

Ἀπὸ τίς Εὐχῆς πὸν ἀκολούθως παραθέτουμε, καὶ τῆς ἐν γένει Ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Σχήματος, εἶναι φανερὸ τὸ ὕψος καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μυστηρίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖο ἐθέσπισε ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ τὸ ἐμπλούτισε μὲ ἐμπνευσμένους εὐχῆς, ὕμνους¹⁷, ἐρωταποκρίσεις καὶ κατηχήσεις πρὸς ἔνδειξη τῆς κανονικότητός του. Γράφει συγκεκριμένα ὁ βυζαντινὸς λόγιος Γεώργιος Παχυμέρης († περ. 1308), παραφράζοντας τὸν Ἀρεοπαγίτη Διονύσιο: «Διὰ τὴν τοιαύτην τελείωσιν ἠξιώθη ἡ τοιαύτη τάξις καὶ ἱερατικῆς τελετῆς καὶ τῆς διὰ τῶν εὐχῶν ἐπικλήσεως· ὥστε μὴ μόνους ἀφ' ἑαυτῶν ἀμφιένυσθαι τινὰς τὸ σχῆμα, ἀλλὰ χερσὶν ἱερατικαῖς καὶ θείᾳ ἐπικλήσει γίνεσθαι τὴν εἰς τοῦτο τελείωσιν· πλὴν χερσὶν οὐκ ἀρχιερέων, ἀλλὰ χερσὶν ἱερέων...»¹⁸.

13. GOAR J., *Euchologion sive rituale Graecorum*, Graz 1960 (ἀνατύπωση τῆς ἐκδόσεως τῆς Βενετίας, 1730), σ. 378-393, *L' Eucologio Barberini gr. 336*, ἐπιμέλεια Stefano Parenti καὶ Elena Velkovska, Roma 2000, σ. 224-229.

14. Γιὰ παράδειγμα μποροῦμε νὰ ἀναφεροῦμε στοὺς κώδικες 142, 247, 943, 952, 1004 τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πὸν εἶναι *Εὐχολόγια* τὰ ὁποῖα περιέχουν Εὐχῆς μὲ διαφοροποιημένο περιεχόμενο ἀπ' ἐκεῖνες τῶν ἐκδεδομένων.

15. *Ἐπίκουρα - ἀποκουρά - ἀπόκαρσις - ἀπόθεσις τῶν τριχῶν*, ὅπως ἄλλοιῶς ἀναφέρεται ἡ κουρά σὲ χειρόγραφα Εὐχολόγια.

16. DIMITRIEVSKIJ A., *Typica I*, Kiev 1895, σ. 228

17. Στὸ Βίο τοῦ ὁσίου Δανιὴλ τοῦ Στυλῖτου ἀναφέρεται: «...κελεύει κατὰ τὸ ἔθος συναχθῆναι πάντας καὶ μεθ' ὕμνολογίας δίδωσιν αὐτῷ τὸ ἅγιον σχῆμα» (DELEHAYE H., «Vita S. Danielis Stylitae», *Analecta Bollandiana* 32 (1913), σ. 125-126. Σημειώνουμε ἐπίσης ἔνδεικτικὰ ὅτι στὰ χειρόγραφα Εὐχολόγια Βατοπεδίου 1041 τοῦ I' -IA' αἰ., φ. 21ν καὶ Πάτμου 213 τοῦ IA' αἰ., φ. 2ν, ὑπάρχει «Ὑμνος εἰς ὁσίους μοναχοὺς, ἀσκητὰς καὶ μοναζούσας» μὲ ἀκροστιχίδα: «Τοῦ ταπεινοῦ Ρωμανοῦ ὁ ψαλμὸς οὗτος».

18. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περί Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, (Παράφρασις Παχυμέρη, PG 3, 545 A).

5. Οἱ εὐχῆς τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Σχήματος. Ἑρμηνεία καὶ θεολογία

Εὐχή Α΄

Ὁ πανοικτίρμων οὖν Θεὸς καὶ πολυέλεος, ὁ τὰ ἄχραντα σπλάγγνα τῆς αὐτοῦ ἀνεξιχνιάστου ἀγαθότητος ὑπανοίγων παντὶ τῷ προσερχομένῳ αὐτῷ, πόθῳ καὶ ἀγάπῃ θερμῇ, ὁ εἰπὼν, ὅτι ἐπιλήσεται γυνὴ τὰ ἔκγονα αὐτῆς, ἢ ἐγὼ ἐπιλήσομαί σου· ὁ καὶ τὸν σὸν πόθον εἰδώς, καὶ τῇ προθέσει ἐπιβάλλον τὴν παρ' ἑαυτοῦ δύναμιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ἐπιλάβοιτο καὶ ἐπαγκαλίσαιτο, καὶ ὑπερασπίσαι σου, καὶ γένοιτό σοι τεῖχος ὄχυρόν ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ, πέτρα ὑπομονῆς, παρακλήσεως ἀφορμή, εὐτονίας χορηγός, εὐψυχίας πορισμός, ἀνδρείας συναγωνιστής· συγκοιταζόμενος, συνανιστάμενος, γλυκαίνων καὶ εὐφραίνων σου τὴν καρδίαν τῇ παρακλήσει τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος, ἀξιῶν σε καὶ τῆς μερίδος τῶν ἁγίων καὶ τῶν ὁσίων Πατέρων ἡμῶν Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς· μεθ' ὧν καὶ κληρονομήσεις, τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

Μετὰ τίς ὑποσχέσεις καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κουρά, ὁ προσελθὼν τῷ σχήματι τῷ σεμνῷ δέχεται ἀπὸ τὸν ἱερέα Εὐχῆς. Σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, κατὰ τὸν ὅποιο τὸ μοναχικὸ Σχῆμα δὲν εἶναι μόνο ἀγγελικὸ, ἀλλὰ πρὸ παντὸς καὶ κυρίως σχῆμα μετανοίας, ἡ πρώτη Εὐχή ἐκπέμπεται γιὰ νὰ «τὸν ὑποδεχτεῖ ὡς προσελθόντα ὁ πανοικτίρμων Θεὸς καὶ νὰ τὸν ἀγκαλιάσει ὅπως τὸν ἄσωτο¹⁹ καὶ νὰ τὸν ὑπερασπισθεῖ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ πάντοτε τὸν πολεμοῦν καὶ νὰ εἶναι πάντοτε μαζί του, εὐφραίνοντας καὶ γλυκαίνοντας τὴν καρδιά του μὲ τὴν παρηγορία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀξιῶνόντας τον καὶ τῆς μερίδος τῶν ὁσίων, τῶν ὁποίων ἐνδύεται τὸ σχῆμα, γιὰ νὰ κληρονομήσει μαζί τους τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ, τὸν ὅποιο εὐλογεῖ μαζί μὲ τὸν Πατέ-

19. Λουκ. 15, 20. Σχετικὸ ἄλλωστε εἶναι καὶ τὸ Κοντάκιο, μετὰ τὴν ἕκτη φῶδὴ τοῦ κανόνος ποὺ ψάλλει ὁ ὑποψήφιος στὸν Ὁρθρο καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κουρά του: «Ἀγκάλας πατρικῆς διανοίξαι μοὶ σπεῦσον, ἄσωτῶς τὸν ἐμὸν κατηνάλωσα βίον, εἰς πλοῦτον ἀδαπάνητον ἀφορῶν τῶν οἰκτιρμῶν σου, Σωτήρ, νῦν πτωχεύουσαν μὴ ὑπερίδης καρδίαν· Σοὶ γάρ, Κύριε, ἐν καταλύξει κραυγάζω. Ἡμαρτον Πάτερ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν Σου».

ρα και τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Γιατί ἡ ἐπίκληση αὐτῆ τοῦ Θεοῦ δίνει ὅλα τὰ θεϊκὰ δωρήματα καὶ τελειοποιεῖ τὸν τελούμενο»²⁰.

Γιὰ κάθε πολίτη τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ὁ μοναχὸς παρέμενε καὶ παραμένει ἓνα αἴνιγμα· ἓνα ἀπροσπέλαστο καὶ ἀνεξήγητο μυστήριο. Ἡ κινητήρια δύναμη καὶ ἡ πνευματικὴ πηγὴ ποὺ ἀναβλύζει καὶ ὀδηγεῖ στὸν οὐρανὸ τὸν μοναχό, τοῦ εἶναι ἀθέατη. Ἄλλωστε ἀργότερα, ὁ ὑποψήφιος μοναχός, βιώνοντας κι αὐτὸς τὴ μοναχικὴ ζωὴ σ' ὅλο τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς, θὰ βεβαιώσει πὼς οἱ ρίζες τῆς πίστεως καὶ αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς εἶναι κι αὐτὲς ἀθέατες καὶ ἔχουν ὡς κέντρο μία ἀγάπη ποὺ ξεπερνᾷ τὶς διαστάσεις αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Γιατί εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ποὺ συγκατοικεῖ μὲ τὸ μοναχό καὶ ἐνεργεῖ σιωπηλὰ καὶ μυστηριακά. Εἶναι ὁ «συγκοιταζόμενος καὶ συνανιστάμενος»²¹. Αὐτὸς ποὺ θὰ γλυκαίνει καὶ θὰ εὐφραίνει τὴν καρδιὰ τοῦ μέλλοντος νὰ ἀναδεχθεῖ τὸ Μέγα καὶ Ἀγγελικὸ Σχῆμα. Εἶναι Αὐτὸς ποὺ ἀνοίγει τὰ σπλάγχνα τῆς ἀνεξιχνίαστης ἀγαθότητῆς Του στὸν κάθε ἓνα ποὺ προσέρχεται μὲ πόθο καὶ θερμὴ ἀγάπη σ' Αὐτόν. Μπορεῖ μία γυναίκα νὰ ἐγκαταλείψει κάποια στιγμὴ τὰ παιδιά τῆς²², ὁ Θεὸς ὁμως ποτὲ τοὺς ἀφιερωμένους πιστοὺς δούλους Του.

Στὴν *Εὐχή* αὐτῆ ὁ ἱερεὺς δέεται ἐπίσης πρὸς τὸν Θεὸ νὰ ἀξιώσει καὶ κατατάξει τὸν ὑποψήφιο μοναχό στὴ μερίδα τῶν Ὁσίων, ἀναφέροντας μάλιστα ὀνομαστικῶς τοὺς ποδηγέτες τῆς μοναχικῆς πολιτείας, οἱ ὁποῖοι ἔβαλαν τὶς βάσεις τῆς μοναχικῆς ζωῆς, εὐχόμενος νὰ κληρονομήσει μαζί μ' αὐτοὺς τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἐπειτα ὁ ἱερεὺς, εὐλογεῖ τὸν τελειούμενο σταυροειδῶς, δηλώνοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτό «τὴν πασῶν ὁμοῦ τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων ἀνενεργησίαν»²³, καί, ἀφοῦ στραφεῖ πρὸς ἀνατολὰς, λέγει τὴν τελειότερη *Εὐχή*, ἐνῶ ὁ τελειούμενος κεῖται στὸ δάπεδο τοῦ ναοῦ.

20. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Διάλογος κατὰ πασῶν τῶν αἰρέσεων καὶ περί... τῶν ἱερῶν τελετῶν τε καὶ μυστηρίων πάντων τῆς Ἐκκλησίας*, κεφ. ΣΝ' -ΣΟΕ', *Περί μετανοίας*, PG 155, 469 B-504 B, κατὰ τὴν κριτικὴ ἔκδοση τοῦ μακαριστοῦ καθηγ. Ἰω. Φουντούλη. Βλ. *Τὸ ἱερὸν μυστήριον τῆς μετανοίας. Εἰσηγήσεις, Πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου Ἱ. Μητροπ. Δράμας* ἔτους 2002, Δράμα 2002, κεφ. 30, στίχοι. 680-690, σ. 458. Ἡ παράθεση ἐδῶ τῶν κειμένων εἶναι στὴ νεοελληνικὴ μετάφραση τοῦ Ἱ. Φουντούλη, ἀπὸ τὴν ἴδια ἔκδοση, ἐνῶ οἱ ὑποσημειώσεις ἀναφέρονται στὸ πρωτότυπο κείμενο. Ὁλόκληρη ἡ ἐργασία τοῦ μακαριστοῦ καθηγητοῦ βρίσκεται στίς σελίδες 400-480. Στὸ ἔξῃς: ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περί μετανοίας*.

21. *Εὐχή Α'*.

22. *Εὐχή Α'*.

23. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περί Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, PG 3, 536 A.

Εὐχὴ Β΄

Ὁ ὦν, Δέσποτα Παντοκράτορ, Ὑψιστε Βασιλεῦ τῆς δόξης, ὁ μετὰ τοῦ ζῶντος καὶ ἐνυποστάτου σου Λόγου, καὶ τοῦ παρὰ Σοῦ ἐκπορευομένου Πνεύματος τῆς ἀληθείας, κυριεύων πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου· ὁ Θεὸς ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ, καὶ τῇ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν Σεραφίμ ἀνυμνούμενος ἀκαταπαύστως, ᾧ παρεστήκασι χίλια χιλιάδες, καὶ μύρια μυριάδες ἁγίων Ἀγγέλων, καὶ Ἀρχαγγέλων στρατιαί· σὺ εἶ τὸ φῶς, τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, δυσωπούμενος ὑπὸ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάσης ἐπουρανίου Ἐκκλησίας τῶν πρωτοτόκων ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐπίβλεψον ἰλέω ὄμματι ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τοῦ δούλου σου (τοῦδε), ὅς τις συνέθετο καὶ καθωμολόγησεν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. Συναψον τῷ δωρηθέντι αὐτῷ ἐκ προγόνων χαρίσματι τῆς νιοθεσίας καὶ τῆς βασιλείας σου, διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, τὸ μοναδικὸν τοῦτο καὶ ἀγγελοειδὲς ἐπάγγελμα ἀκατάσειστον, τεθεμελιωμένον ἐπὶ τὴν ἀκρότομον καὶ πνευματικὴν πέτραν τῆς εἰς σὲ πίστεως. Ἐνδυνάμωσον αὐτὸν ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἔνδυσον αὐτὸν τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἡ πάλῃ πρὸς αἶμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας. Περιζῶσον τὴν ὄσφιν αὐτοῦ δύναμιν ἀληθείας, καὶ ἔνδυσον αὐτὸν θώρακα δικαιοσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως, καὶ ὑπόδησον τοὺς πόδας ἀναλαβεῖν τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεται πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὁ ἔστι ρημά σου, ἀντιλαμβανόμενος τοῖς ἀλαλήτοις τῆς καρδίας αὐτοῦ στεναγμοῖς. Συναρίθμησον αὐτὸν τοῖς ἐκλεκτοῖς σου, ἵνα γένηται σκεῦος ἐκλογῆς σου, υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας σου, υἱὸς φωτὸς καὶ ἡμέρας, σοφίας, δικαιοσύνης, ἁγιασμοῦ, ἀπολυτρώσεως. Κατασκευάσον αὐτὸν ὄργανον ἐναρμόνιον, ψαλτήριον τερπνὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὅπως ἐντεῦθεν, κατὰ προκοπὴν ἀπεκδυσάμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὴν φιλήδονον ἀπάτην τοῦ πολυμόρφου ὄφως, ἐνδύσῃται τὸν νέον Ἀδάμ, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. Στερέωσον αὐτόν, πάντοτε τὰ στίγματα καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ βαστάζειν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, δι' ὃν αὐτῷ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ αὐτὸς τῷ κόσμῳ. Μόρφωσον ἐν αὐτῷ, ἀρετὴν ἀληθινὴν ἄγειν, καὶ μὴ ἀρέσκειαν ἀνθρώπων, ἢ αὐταρέσκειαν· ἐν τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, καὶ τὴν ὑπακοήν. Χαρίτωσον αὐτὸν ἀγρυπνοῦντα, ἐργαζόμενον, καθεύδοντα, ἀνιστάμενον, ἐν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἀγγελικῶς ἐνοπριζέσθαι σε ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, καὶ προσκυνεῖν σὲ τὸν

μόνον ζῶντα καὶ ἀληθινὸν Θεόν, εἰς χαρὰν αὐτοῦ ἀνεκλάλητον. Ὅτι σοῦ ἔστιν ἡ βασιλεία καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ ἐξουσία, καὶ σοὶ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν δευτέρη αὐτὴ *Εὐχὴ* δέεται πρὸς τὸν Δεσπότη Κύριο, πού μαζί μὲ τὸν ζῶντα καὶ ἐνυπόστατο Λόγο του καὶ μὲ τὸ ἐκπροσευόμενο Πνεῦμα τῆς ἀληθείας²⁴ εἶναι ὁ Τρισάγιος Θεὸς τῶν ἀγγέλων, «στὸν ὁποῖο παρίστανται ἀνυμνοῦντα τὰ Σεραφεῖμ²⁵. Σ' Αὐτὸν λοιπόν, γιὰ τὸν ὁποῖο μαρτυρεῖ ὁ ἱερεὺς ὅτι εἶναι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ πού φωτίζει τὰ πάντα²⁶, εὐχεται νὰ ἐπιβλέψει ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ τελουμένου. Δυσωπούμενος δὲ ἀπὸ ὅλη τὴν ἐπουράνιο Ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων²⁷, σ' αὐτὸν πού ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων ὁμολόγησε τὴν ὑπόσχεση, νὰ χαρίσει τὸ δῶρημα τῆς υἰοθεσίας διὰ τοῦ ἀγγελοειδοῦς μοναχικοῦ σχήματος, ὅπως στὸ ἅγιο βάπτισμα»²⁸.

Αὐτὴ ἡ ὑπόσχεση πού ὁ τελειούμενος «συνέθετο καὶ καθωμολόγησεν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων»²⁹ ἀναφέρεται στὴ θεληματικὴ καὶ χωρὶς καταναγκασμοὺς ὁμολογία του, λίγο πρωύτερα, κατὰ τὶς ἐρωταποκρίσεις, νὰ φυλάει τὸν ἑαυτό του σὲ παρθενία³⁰ καὶ σωφροσύνη. Ἡ παρθενία δὲν εἶναι ἐντολή, οὔτε ἐπιταγὴ ἀλλὰ πνευματικὸ κατόρθωμα καὶ πλεονέκτημα φιλάρετης ψυχῆς. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμολόγησε ὅτι τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἔστιν, γράφοντας περὶ παρθενίας (τῆς ἐν ἀγνείᾳ ζωῆς). Ὅσοι ἀξιώθηκαν τοῦ χαρίσματος τῆς παρθενίας, δὲν ἔμειναν ἄγαμοι ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ συγκροτήσουν οἰκογένεια, ἀλλ' ἀπαρνήθηκαν τὸν γάμο γιὰτὶ ἔλαβαν τὴ θεία κλήση τῆς παρθενίας.

24. Ἰωάν. 15, 26.

25. Ἦσ. 6, 2-3.

26. Ἰωάν. 1, 9.

27. Ἐβρ. 12, 23.

28. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 31, στ. 695-703, σ. 458-459.

29. *Εὐχὴ Β'*.

30. Ἀπὸ τὰ βασικὰ ἁγιοπατερικὰ ἔργα, πού ἐξυμνοῦν τὴν διὰ Χριστὸν παρθενία ὡς ὁδὸ σωτηρίας, ἀναφέρουμε τὰ ἑξῆς: ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ, *Συμπόσιον ἢ περὶ ἀγνείας* (PG 12, 9-408), ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΓΚΥΡΑΣ, *Περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας πρὸς Λητσίον ἐπίσκοπον* (PG 30, 669-809), ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Περὶ παρθενίας* (PG 46, 317-416), ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Παρθενίας ἔπαινος καὶ Ὑποθήκαι παρθένους* (PG 37, 522-632), ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Περὶ παρθενίας* (PG 48, 533-596) καὶ ΜΕΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, *Περὶ παρθενίας, ἧτοι περὶ ἀσκήσεως* (PG 28, 252-281).

Ὁ ὑπερκόσμιος Νυμφίος, ὁ ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἄσκησε ἀκαταμάχητη πνευματικὴ ἔλξη στὶς καρδιές ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὥστε αὐτοὶ ἐξέλεξαν τὸν μυστικὸ γάμο διὰ τοῦ ἀρραβῶνος τοῦ Μεγάλου καὶ Ἀγγελικοῦ Σχήματος.

Ἵπόσχεται ἐπίσης ὁ τελειούμενος τὴν ἀκτημοσύνη καὶ τὴν ὑπακοή μέχρι θανάτου στὸν γέροντά του, νὰ ὑπομένει κάθε θλίψη καὶ στενοχωρία γιὰ τὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν καὶ ὅτι θὰ παραμείνει στὸ μοναστήρι καὶ τὴν ἄσκηση μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. «Εἰ προσέρχη δουλεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ», «έτοιμασον τὴν ψυχὴν σου», ὅπως λέει ἡ Γραφή, ὄχι σὲ καλοπέραση καὶ ἀνέσεις, ἀλλ' «εἰς πειρασμούς»³¹. Ἄλλωστε, «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»³², ἀφοῦ «στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν»³³.

Ἀναφερόμενος ὁ λειτουργὸς ἱερεὺς στὸ δῶρημα τῆς *υἰοθεσίας*, ὑπενθυμίζει ὅτι νωρίτερα, κατὰ τὶς ἐρωταποκρίσεις, τὸν σήκωσε ἀπὸ τὸ ἔδαφος, δείχνοντας ὅτι «σηκώθηκε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἔλαβε τὴν ἄφεση καὶ ὅτι τὸν δέχτηκε ὁ Πατέρας καὶ τὸν ξαναφέρει πάλι στὴν υἰοθεσία καὶ τοῦ δίνει τὴν προτέρα στολή τῆς καθαρότητος καὶ τὸν συντάσσει μὲ τοὺς ἀγγέλους»³⁴. Ὁ ὄσιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης, ἀναφερόμενος στοὺς ἐρημίτες καὶ τοὺς ἀσκητές, λέει ὅτι ὄχι μόνον τὸν ἑαυτὸ τους ὠφέλησαν μὲ τὸ νὰ νικήσουν τὰ πάθη καὶ νὰ ἀποφύγουν τὶς ἡδονές, ἀποκτώντας τὶς ἀρετές, ἀλλὰ καὶ ὅτι «διὰ τῆς θείας Χάριτος τῆς υἰοθεσίας»³⁵ ἀξιωθέντες καὶ θέσει θεοὶ γεννηθέντες, ὡς ἡ ὑπόσχεσις, καὶ εἰς ἀποκαλύψεις καὶ μυστήρια θείων καὶ ἀλαλήτων πραγμάτων ἀρπαγνέτες, εἰς τὰ ὁποῖα οὐδὲ νὰ παρακύψωσι δύνανται ὅλοι τοῦ κόσμου οἱ φιλόσοφοι»³⁶.

Τὸ σχῆμα τῆς μετανοίας τῶν μοναχῶν λέγεται καὶ Ἀγγελικόν, γιατί ὁ μοναχός, μέσα ἀπὸ τὸ «μοναδικόν καὶ Ἀγγελοειδὲς τοῦτο ἐπάγγελμα»³⁷, μιμεῖται τὴν ἀγγελικὴ ζωὴ, ἀφοῦ «οἱ ἄγγελοι δὲν συνδέονται μὲ τὰ γήινα, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν σαρκικὴ συγγένεια»³⁸. Εἶναι ἐπίσης τὸ ἅγιο Σχῆμα «ἐκσφράγισμα ἀγγέλων».

31. Σοφ. Σειρ. 2, 1.

32. Πράξ. 14, 22.

33. Ματθ. 22, 14.

34. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 33, στ. 728-731, σ. 462.

35. Πρβλ. Γαλ. 4,5.

36. ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, *Πρὸς Θωμᾶν ἐπιστολή*, κεφ. 6, στ. 10-15, ἔκδ. Π. Πάσχου, *Ἐν ἀσκήσει καὶ μαρτυρίῳ*, Ἀθήνα, γ.χ.ἔ., σ. 57.

37. Εὐχὴ Β'.

38. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 26, στ. 570-571, σ. 450.

“Ὅπως οἱ ἅγιοι ἄγγελοι δοξολογοῦν ἀκατάπαυστα, ἀπερίσπαστα καὶ ἀσίγητα τὸν Θεὸ καὶ ὑπακούουν καὶ ἐκπυροῦνται ἀπὸ τὸν θεῖο πόθο καὶ φλέγονται ἀπ’ Αὐτόν, ἔτσι καὶ στοὺς μοναχοὺς «τοῦτο ὑπὲρ πάντα ὀφειλόμενον, τὸ προσεῦχθαι, δι’ οὗ καὶ οὗτοι ὡς πῦρ τελοῦσι τῷ πόθῳ κοινωνοὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος γινόμενοι»³⁹.

Ἐξάλλου ὁ κατηχούμενος ὑποψήφιος γιὰ τὴν μοναχικὴ ζωὴ, στὸν ὁποῖο δὲν ἔχει ἀκόμη δοθεῖ τὸ μοναχικὸ του ὄνομα καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο στὴν Εὐχὴ αὐτὴ ὁ ἱερεὺς εὐχεται πρὸς τὸν Κύριο, νὰ τὸν στερεώσῃ ὥστε «πάντοτε τὰ στίγματα καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ βασιτάξῃ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, δι’ ὧν αὐτῷ ὁ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ αὐτὸς τῷ κόσμῳ»⁴⁰, ἔδωκε νωρίτερα, στὶς ἐρωταποκρίσεις, τὴν ὑπόσχεση νὰ σηκώνῃ στοὺς ὤμους του τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τὸν ἀκολουθεῖ στ’ ἀγκύρια του, ἀφήνοντας τὰ πάντα πίσω του, ὑπακούοντάς τον καὶ μὴ κάνοντας τὸ δικό του θέλημα. «Ὅμως αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων», γράφει ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης⁴¹, καὶ συνεχίζει· «γιατὶ λέει ὁ ψαλμὸς “Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχυροί, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ”⁴². Βλέπετε; Νὰ τὸ ἀγγελικὸ σχῆμα, ποὺ εἶναι καθ’ ὁμοίωση τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ προσευχήθηκε πρὸς τὸν Πατέρα, λέγοντας· “Μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω”⁴³.

Στὴ συνέχεια καὶ χωρὶς νὰ τὰ ὀνομάζει ρητῶς, ἀναφέρεται στὰ μοναχικὰ ἐνδύματα, τὴν πανοπλία τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁴⁴, ποὺ λίγο ἀργότερα θὰ ἐνδυθεῖ ὁ τελειούμενος, δίνοντας τὴν πνευματικὴ τους διάσπαση, μὰ ποὺ ὁ ἀγώνας τοῦ μοναχοῦ δὲν εἶναι «πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας», κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο⁴⁵.

Εὐχεται ἐπίσης ὁ ἱερεὺς γιὰ τὸν τελειούμενο στὸ μοναχικὸ σχῆμα «Νὰ στερεωθεῖ μέσα του καὶ νὰ ἐνδυναμωθεῖ στὸν πόλεμο κατὰ τοῦ ἁοράτου ἐχθροῦ,

39. BALFOUR D., ὁ.π., σ. 177-8.

40. Εὐχὴ Β’.

41. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 26, στ. 574-582, σ. 450.

42. *Ψαλμ.* 102, 20-21.

43. *Ματθ.* 26, 42. *Λουκ.* 22, 42.

44. Εὐχὴ Β’.

45. Εὐχὴ Β’.

ὥστε νὰ καταστείλει τὶς ἐπαναστάσεις τῆς σαρκὸς μὲ τὴν δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ ἀποβάλλει τὸν παλαιὸ καὶ νὰ ἐνδυθεῖ τὸν νέο ἄνθρωπο⁴⁶. Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ ὀχυρώσει καὶ ἐνισχύσει μὲ τὴν εὐχή, ὥστε νὰ ζεῖ μὲ ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνη⁴⁷ καὶ νὰ γίνῃ ὄργανο τοῦ Θεοῦ καὶ κατοικητήριο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ζητεῖ νὰ ἀξιωθεῖ καὶ αὐτὸς μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν⁴⁸.

Μέσα στὴ χάρι τοῦ Θεοῦ τὰ πάντα μποροῦν νὰ μεταμορφωθοῦν, νὰ μορφωθοῦν ἐν Χριστῷ. Ἔτσι καὶ ὁ ἱερεὺς εὐχεται πρὸς τὸν Κύριο, νὰ μορφώσει στὸν τελούμενο «ἀρετὴν ἀληθινὴν... καὶ μὴ ἀρέσκειαν»⁴⁹, καὶ νὰ τὸν ἐνισχύσει νὰ ζεῖ μὲ εὐσέβεια, φιλαδελφία καὶ ὑπακοή. Μὲ τὴ νέκρωση τοῦ ἰδίου θελήματος μαραινόνται οἱ ρίζες τῶν ἡδονῶν, καὶ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῆς ψυχῆς ἀποβάλλονται. Μὲ τὴν ἀπομάκρυνση τῶν ἐλαττωμάτων αὐξάνουν καὶ καρποφοροῦν οἱ ἀρετὲς συντελώντας ἔτσι στὴν καθαρότητα τῆς καρδίας⁵⁰.

Εὐχεται ἐπίσης νὰ τὸν χαριτώσει, ὥστε εἴτε αὐτὸς ἀγρυπνεῖ προσευχόμενος στὸ ναὸ κατὰ τὴν κοινὴ Ἀκολουθία ἢ στὴν κατὰ μόνος προσευχὴ στὸ κελλί του, εἴτε ἐργάζεται στὰ διακονήματα ἢ στὸ ἐργόχειρο, εἴτε ἀναπαύεται ἀπὸ τὸν κόπο τῆς ἡμέρας, νὰ ὑμνεῖ τὸν Κύριο μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους καὶ ᾠδὲς πνευματικῆς καὶ Αὐτὸν νὰ ἔχει πάντα στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά του, τὸν ὁποῖο νὰ «ἐνοπτρίζεται»⁵¹ μὲ καθαρὴ καρδιά καὶ νὰ τὸν προσκυνᾷ ὡς τὸν μόνον ζωντανὸ καὶ ἀληθινὸ Θεό.

Κατὰ Θεὸν στόχος κάθε μοναχοῦ πρέπει νὰ εἶναι ἡ διαρκὴς συνομιλία καὶ ἡ οὐσιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν Θεό. Ἡ προσευχή, ὡς ἀγωγὸς ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεό, ἀποτελεῖ κύριο ἔργο του. Ὅποιαδήποτε ἄλλη ἐργασία ἢ ἀπασχόληση πρέπει νὰ ἔχει δευτερεύουσα θέση στὴ ζωὴ του. Μέσα ἀπὸ τὴν ἀδιάλειπτη προσευχὴ καὶ τὴν ἄσκηση ὁ ἀσκούμενος ἀνεφοδιάζεται πνευματικὰ καὶ παίρνει δύναμη γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ πνευματικοῦ ἀγώνα. Καὶ ἀσφαλῶς ὁ Κύριος βλέποντας τὸν ἀγώνα αὐτοῦ θὰ τοῦ ἀντιδωρῆσει τὴν χαρὰ ἐκείνη τὴν ἀνεκλάλητον⁵², πὺν δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἐκφραστεῖ μὲ λόγια καὶ πὺν δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς θεώσεως.

46. Ἐφεσ. 4, 22-24. Κολ. 3, 9-10.

47. Λουκ. 1, 75. Ἐφεσ. 4, 24.

48. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 31, στ. 703-711, σ. 460.

49. Εὐχὴ Β'.

50. ΑΓΙΟΥ ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ, ὁ.π., σ. 58.

51. Εὐχὴ Β'.

52. Εὐχὴ Β'.

Μετά τὸ τέλος τῆς δεύτερης *Εὐχῆς*, ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ εὐχηθεῖ σ' ὅλους τὴν εἰρήνη καὶ παραγγέλλει νὰ κλίνουν τὶς κεφαλές, ὅλοι κλίνουν μαζί μὲ τὸν τελειούμενο μοναχό, δηλώνοντας τὴν δουλικὴ σχέση μὲ τὸν Θεό. Μάλιστα ὁ ἅγιος Συμεὼν διευκρινίζει ὅτι ὁ δεχόμενος τὸ ἀγγελικὸ σχῆμα δὲν ἔχει ἐπικειμένη στὴν κεφαλὴ του τὴν χεῖρα ἱεράρχου⁵³, γιατί δὲν δέχεται χειροτονία. Ἄντ' αὐτῆς, ὑποδέχεται μόνο τὸ Εὐχολόγιο πάνω στὸ κεφάλι του, ἀκροώμενος τὶς ἱερὲς Εὐχές.

Εὐχὴ Γ'

Ἄγιε Κύριε τῶν Δυνάμεων, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐλόγησον τὸν δούλόν σου (τόνδε)⁵⁴, ὃν προσεκαλέσω εἰς τὸν πνευματικόν σου νυμφῶνα, καὶ καταξίωσον αὐτὸν εἶναί σου ὄσιον δούλον. Σόφισον αὐτὸν καὶ ἐπίχεε αὐτῷ τὴν παρὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ σου Πνεύματος χάριν καὶ σύνεσιν· ἐνίσχυσον αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ ἀοράτου ἐχθροῦ πόλεμον· τὰς ἐκ τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεις, τῇ κραταιᾷ δυνάμει σου, κατέβαλε· δὸς αὐτῷ εὐαρεστεῖν σοι εἰς αἴνεσιν καὶ δοξολογίαν ἀδιάλειπτον, εἰς ὕμνους εὐκαίρους, εἰς εὐχὰς εὐπροσδέκτους, εἰς βουλήν ὀρθήν, εἰς καρδίαν ταπεινὴν, εἰς προᾶξιν ζωῆς, καὶ προαότητος καὶ ἀληθείας. Καταξίωσον αὐτὸν εὐαρεστεῖν σοι ἐν πραότητι, ἐν ἀγάπῃ, ἐν τελειότητι, ἐν ἐπιστήμῃ, ἐν ἀνδρείᾳ, καὶ προσφέρειν σοι ὕμνους καὶ δοξολογίας, καὶ εὐχὰς, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας. Τελείωσον αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, ἴνα, ἀδιάστατον καὶ ἀκηλίδωτον τὴν εἰς Σὲ ἔχων ἔνωσιν, καταξιοθῆ τῆς ἐπουρανίου σου Βασιλείας. Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Κατὰ τὴν εὐχὴ αὐτή, πού θεωρεῖται καὶ ἡ καθιερωτικὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Σχήματος, ὁ ἱερέας τὸν «σφραγίζει γιὰ τὴν τελείωση τοῦ τελουμένου μοναχοῦ καὶ δόξα τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀφιερώνοντας τοῦτον σ' αὐτήν. Καὶ ἀφοῦ εὐχηθεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὰ ὑπόλοιπα, ἐκφωνεῖ καὶ δοξολογεῖ»⁵⁵. Εὐχεται γιὰ τὴν τελείωσή του, καθὼς ὁ μοναχὸς ὀφείλει νὰ αὐξάνει τὸν πρῶτο του ζῆλο καὶ ν' ἀνεβαίνει προοδευτικὰ πρὸς τὴν τελειότητα. Δὲν μακαρίζεται ἐκεῖνος πού ἔκανε καλὴ ἀρχή, ἀλλ' ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος⁵⁶.

53. Στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ στὰ περισσότερα ἀνδρικὰ μοναστήρια, τὴν κουρὰ τελεῖ ἱερεὺς καὶ ὄχι ἀρχιερεὺς.

54. Κατὰ τὴ στιγμὴ αὐτή, δίνεται τὸ μοναχικὸ ὄνομα.

55. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., στ. 723-726, σ. 462.

56. *Ματθ.* 10, 22.

Ὁ ὑποψήφιος νὰ λάβει τὸ δεύτερο βάπτισμα μοναχός, ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸ φοβερὸ μυστήριον ποὺ ἀποκαλύφθηκε στὴν ἀγία ψυχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου (251-356). Ὅταν μετὰ τὴν ὀσιακὴ του κοίμησι, ἡ ψυχὴ του ἢ ὁποία συνοδεύονταν ἀπὸ ἀγίους ἀγγέλους διερχόταν ἀπὸ τὰ ἐναέρια τελώνια καὶ οἱ δαίμονες μὲ λύσσα καὶ ὀργὴ ζητοῦσαν λογοδοσίαν αὐτῶν ποὺ ὁ Ὅσιος ἔπραξε, οἱ ἄγγελοι ἀποκρίθησαν: «Τῶν μὲν πρὸ τῆς ἀποταγῆς τοῦ κόσμου σφαλμάτων αὐτοῦ ἐγένετο τελεία συγχώρησις διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ἀναλήψεως τῆς μοναδικῆς ἀγγελιομιμήτου διαγωγῆς, ἐὰν δὲ ἔχητε τι ἐπίψογον ἐν τῇ κατόπιν αὐτοῦ ἀσκητικῇ πολιτείᾳ, παρουσιάσατε».

Ἔχει ὁμως ἐπίσης ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι ἀπὸ μόνες τους οἱ Εὐχῆς καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἀγγελικοῦ Σχήματος καὶ οἱ διδόμενες ὑποσχέσεις, οὐδόλως συντελοῦν στὸν ἀγιασμό του, ἐὰν κάθε στιγμή δὲν βιάζει τὸν ἑαυτό του στὴν ἔμπρακτὴ ἐφαρμογὴ τῶν ὑποσχέσεων του.

Ὁ ὄσιος Ἰωάννης ὁ Κασσιανός, στὸ ἔργο του *Περὶ τῶν κανονικῶν τῶν κοινοβίων διατυπώσεων*⁵⁷, παραλληλίζει τὴ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ μ' αὐτὴν κάποιου ποὺ εἶναι σταυρωμένος στὸ σταυρὸ, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ νὰ βρῆται καρφωμένος πάνω του περιμένοντας τὴ στιγμή τοῦ θανάτου του, δὲν σκέπτεται τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα, δὲ σκοτίζεται γιὰ ἀποκτήματα, δὲ φουσκώνει ἀπὸ ὑπερηφάνεια, δὲ συναρπάζεται ἀπὸ καμμιά ἐπιθυμία, δὲ πονάει ἀπὸ τωρινούς ἐξευτελισμούς καὶ δὲν ἀναλογίζεται τίς περασμένες ὕβρεις⁵⁸. Ἔτσι πρέπει νὰ ἐνεργεῖ καὶ ὁ μοναχός, μὲ τὴν εἴσοδο διὰ τῆς κουρᾶς του στὴ μοναχικὴ πολιτεία. Καρφώνεται στὸ φόβον τοῦ Θεοῦ, ἔχοντας ὅλες του τίς ἐπιθυμίες «τὰς ἐκ τῆς σαρκὸς ἐπαναστάσεις»⁵⁹ καὶ τίς σαρκικὰς ροπὰς ἀκίνητες καὶ ἀνενέργητες, «τῇ κραταιᾷ δυνάμει»⁶⁰ τοῦ Κυρίου. Εὐχεται ἐπίσης ὁ ἱερεὺς νὰ διατηρήσει μέχρι τέλους τὴν πρώτη ταπείνωσις ποὺ ὁμολόγησε ὁ νεόκουρος ἔμπρὸς τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀγγέλους, ὥστε νὰ εὐαρεστεῖ τὸν Κύριον «εἰς καρδίαν ταπεινὴν»⁶¹ καὶ «εἰς πρᾶξιν ζωῆς»⁶².

57. PG 28, 849-872. Τὸ ἔργο βρῆται σὲ κείμενο καὶ νεοελληνικὴ μετάφρασις ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀββᾶ Κασσιανοῦ, *Ἡ ζωὴ στὰ κοινόβια τῆς Αἰγύπτου*, ἐκδ. Ἰ. Μ. Παρακλήτου, Ἀθήνα 1979 καὶ σὲ νεώτερον ἐκδόσει ἀπὸ τὴν ἴδια Μονὴ ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀββᾶ Κασσιανοῦ, *Κοινοβιακὰς Διατυπώσεις*, Ὁρσὺς 1997.

58. ABBA ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ, *Κοινοβιακὰς Διατυπώσεις*, ὁ.π., σ. 63.

59. Εὐχὴ Γ'.

60. Αὐτόθι.

61. Αὐτόθι.

62. Αὐτόθι.

Σύμφωνα με τους άσκητικούς Πατέρες της Ἐκκλησίας, ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς εἶναι τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱερεὺς εὐχεται στὸ νεόκουρο νὰ εὐαρεστεῖ τὸν Κύριο «ἐν πραότητι, ἐν ἀγάπῃ, ἐν ἐπιστήμῃ»⁶³. Σύμφωνα ἐξάλλου μετὰ τὸν Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη, ποὺ θεωρεῖ τὴν τάξη τῶν μοναχῶν τὴν «τῶν τελουμένων ἀπασῶν ὑψηλοτέραν»⁶⁴, οἱ μοναχοὶ πρέπει νὰ ὀδηγοῦνται «πρὸς τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπιστήμης ἀναλόγως εἰς τελειοτάτην... τελειώσιν»⁶⁵.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς Εὐχῆς ὁ ἱερεὺς σηκώνει τὸν τελειούμενο μοναχό, ποὺ κεῖται στὸ δάπεδο, «δείχνοντας ὅτι σηκώθηκε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἔλαβε τὴν ἄφεση καὶ ὅτι τὸν δέχθηκε ὁ Πατέρας καὶ τὸν ξαναφέρει πάλι στὴν υἰοθεσία καὶ τοῦ δίνει τὴν προτέρα στολὴ τῆς καθαρότητος καὶ τὸν συντάσσει μετὰ τοὺς ἀγγέλους»⁶⁶. Γι' αὐτὸ καὶ ἀφοῦ τὸν πιάσει ἀπὸ τὸ δεξιὸ χέρι, ὅταν τὸν σηκώνει ὁ ἱερεὺς, τοῦ δείχνει τὸ Εὐαγγέλιο σὰν νὰ ἦταν ὁ Σωτὴρ καὶ τοῦ λέγει νὰ τὸ ἀσπαστεῖ, ποὺ σημαίνει ὅτι ἀγκάλιασε καὶ καταφιλεῖ τὸν Πατέρα»⁶⁷.

Καὶ ἀκολουθοῦν Ἑρωταποκρίσεις καὶ ἡ κουρὰ τοῦ μοναχοῦ.

Ἡ ἀπόκαρση τῶν τριχῶν φανερώνει τὴν «καθαρὰν καὶ ἀσημάτιστον ζωὴν οὐκ ἐπιπλάστοις σχήμασι τὸ κατὰ νοῦν δυσειδὲς ἐπιθετικῶς καλλωπίζουσαν, ἀλλ' αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς οὐκ ἀνθρωπικῶς κάλλεσιν, ἀλλ' ἐνιαίοις καὶ μοναχοῖς εἰς τὸ θεοειδέστατον ἀναγομένην»⁶⁸.

Μετὰ τὴν κουρὰ τελεῖται ἡ ἔνδυση τοῦ μοναχοῦ μετὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ Σχήματος, σφραγίζοντας τὸ καθένα μετὰ τὸν τύπο τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐπιλέγοντας τὸ «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», δηλώνοντας μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸ ὅτι ὁ νεόκουρος περιτειχίζεται ἀπὸ τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ ὅτι εἶναι πάνω του τὸ θεῖο ἔλεος. Παλαιότερα, ὅπως φαίνεται σὲ ἀρχαῖα Εὐχολόγια, ὁ ἱερεὺς σταύρωνε καὶ τὸν ἴδιο τὸ νεόκουρο στὸ μέτωπο διὰ τοῦ σταυροῦ⁶⁹.

63. Αὐτόθι.

64. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, PG 3, 532 C. Πάντως ὁ Παχυμέρης, ἐρμηνεύοντας τὸν Διονύσιο, λέει ὅτι ἐννοεῖ τὴν μοναχικὴ ὑψηλότερη σὲ σχέση μετὰ τίς ἄλλες τάξεις πρὸς σύγκριση· «πρὸς τὴν τῆς καθάρσεως τελετὴν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ φωτισμοῦ τελετὴν, αὕτη ὑψηλότερα». Παράφρασις Παχυμέρη, PG 3, σ. 544 A.

65. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, PG 3, 532 D.

66. Πρβλ. Λουκ. 15, 22.

67. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 33, στ. 729-735, σ. 462.

68. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, PG 3, 536 A.

69. GOAR, J., *Euchologion sive rituale Graecorum*, σ. 380: «...καὶ τυπώσας ἐν αὐτῷ τὸν σταυρὸν ἐνδύει αὐτόν».

Εὐχή Δ΄

Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πιστὸς ἐν ταῖς παραγγελίαις σου καὶ ἀμεταμέλητος ἐν τοῖς χαρίσμασί σου καὶ ἄφατος ἐν τῇ φιλανθρωπία σου, ὁ καλέσας τὸ πλάσμα σου κλήσει ἅγια καὶ ἀγαγὼν τὸν δούλόν σου (τόνδε) εἰς τὴν πνευματικὴν σου ζωὴν· δὸς αὐτῷ βίον εὐσχήμονα, πολιτείαν ἐνάρετον καὶ ἀκατάγνωστον, ἵνα ἐν ἁγιασμῷ πολιτευσάμενος, ἄσπιλον διατηρήσῃ ὅπερ τῇ δυνάμει σου ἐνεδύσατο Σχῆμα, τῷ μὲν χιτῶνι τὴν δικαιοσύνην ἀμπεχόμενος, τῇ δὲ ζώνῃ τὴν νέκρωσιν τοῦ σώματος καὶ τὴν σωφροσύνην ἐν ἑαυτῷ περιφέρων· τῷ δὲ κουκουλίῳ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου θέμενος· τῷ δὲ ἀναλάβῳ τῷ Σταυρῷ καὶ τῇ Πίστει κατακοσμούμενος, τῷ δὲ περιβολαίῳ, στολὴν ἀφθαρσίας θωρακιζόμενος· τοῖς δὲ σανδαλίοις, ἵνα ἐπιβῇ τῇ ὁδῷ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας, ὅπως γένηται φοβερὸς τοῖς ὑπεναντίοις, ἀνάλωτος τοῖς πολεμίοις, πάσης ἡδονῆς καὶ αἰσχίστης ἐπιθυμίας ἀλλότριος, ὑπακοὴν παιδευόμενος, ἐγκράτειαν μετερχόμενος, τῷ τῆς ἀσκήσεως στοιχῶν κανόνι, ἵνα ἐν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς γεραίρῃ τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς Ὄνομά σου, τοῖς ἴχνεσι κατακολουθῶν τοῦ μεγάλου Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ· ἵνα, φθάσας τὸ μέτρον τῆς τελειότητος, τὸν δρόμον τελέσῃ, τὴν πίστιν τηρήσῃ, καὶ ἐνδύσῃ τὴν τῶν Ἀγγέλων ἀφθαρσίαν, καὶ συναριθμηθῇ τῇ ἁγία σου ποιμνῇ, καὶ τύχῃ τῆς ἐκ δεξιῶν σου παραστάσεως, καὶ ἀκούσῃ τῆς μακαρίας φωνῆς· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν Βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἧς καὶ ἡμᾶς κληρονόμους γενέσθαι ἀξίωσον, ὁ Θεός, τῇ σῇ ἀγαθότητι. Ὅτι Θεὸς ἐλέους, οἰκτιρῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, μὲ τὴν Εὐχὴ αὐτὴ ὁ ἱερεὺς εὐχεται ὅπως ὁ Θεός, «ὁ ἀξιόπιστος σὶς ἐπαγγελίες καὶ ἀμεταμέλητος στὰ χαρίσματά του, δώσει στὸ νέο μοναχὸ βίο εὐπρεπῆ καὶ ἐνάρετη πολιτεία καὶ ἀκατηγόρητη, καὶ νὰ ζῆσει μὲ ἁγιασμὸ γιὰ νὰ διατηρήσει ἄσπιλο τὸ σχῆμα ποῦ ἐνδύθηκε»⁷⁰ περιφέροντας καὶ τὴν «σωφροσύνην ἐν ἑαυτῷ»⁷¹. Ἡ σωφροσύνη, ὅπως δείχνει καὶ ἡ λέξις, «σημαίνει τὴν ἀκεραιότητα ἢ τὴν πληρότητα τῆς φρονησεως. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τῆς ἐννοίας ταύτης συνδέεται οὐχὶ μόνον ἡ νίκη

70. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 37, στ. 851-854, σ. 470-471.

71. Εὐχὴ Δ΄.

ἐπὶ τῆς σαρκικῆς ἔλξεως καὶ ἐν γένει ἐπὶ τοῦ “φρονήματος τῆς σαρκός”, ἦτοι ἡ “νίκη ἐπὶ τῆς φύσεως”, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόκτησις τοῦ συνόλου τῶν τελειοτήτων, αἱ ὁποῖαι προσιδιάζον ἐἰς τὴν φρόνησιν»⁷².

Εὐχεται ἐπίσης ὁ ἱερεὺς στὸν ὄλο τὸ σχῆμα ἀναλαμβάνοντα –ὅπως ὀνομάζει τὸν νεόκουρο ἀρχαῖο χειρόγραφο Εὐχολόγιο– νὰ ἔχει «πολιτείαν ἐνάρετον καὶ ἀκατάγνωστον, ἵνα ἐν ἁγιασμῷ πολιτευσάμενος, ἄσπilon διατηρήσῃ ὅπερ τῆ δυνάμει (τοῦ Χριστοῦ) ἐνεδύσατο Σχῆμα»⁷³. Ἀληθῆς μεγάλοςχημος μοναχὸς δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ καθιερώθηκε μὲ τὴν ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Σχήματος καὶ τὴν ὁμολογία ποὺ ἔκανε ἐνώπιον Θεοῦ, ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων νὰ πολιτευτεῖ θεομιμήτως, ἀλλὰ ὁ «πρὸς μεγαλωσύνην πνευματικὴν ἐσχηματισμένος»⁷⁴. Ἀπαιτεῖται δηλαδὴ καὶ ἡ «μυστικὴ τελείωσις»⁷⁵ αὐτοῦ. Ὅφειλε ὁ μοναχὸς νὰ μὴν ἐκπέσει ἀπὸ τῆς μοναχικῆς τρίβο καὶ μοιάσει μὲ «τοὺς πολυβίους ἀβίους», καθὼς ὀνομάζει ὁ Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης τοὺς «κατ’ ἀρχὴν μὲν προθέσει οὐρανοβάμονας, τῆ δὲ τοῦ σκοποῦ μεταθέσει γεωχαρεῖς»⁷⁶.

Στὴ συνέχεια, ὁ ἱερεὺς ἀπαριθμεῖ ἓνα πρὸς ἓνα ὀνομαστικῶς τὰ ἐνδύματα τοῦ Μεγάλου Σχήματος, ποὺ λίγο πρὶν ὁ νεόκουρος ἔλαβε.

Ἡ καθιέρωση ἰδιαίτερης ἀμφιέσεως γιὰ τοὺς μοναχοὺς ἀκολούθησε διάφορα ἐξελικτικὰ στάδια. Ἐπιπλέον, ἡ ἀποβολή, πρὸ τῆς κουρᾶς, τῶν κοσμικῶν ἐνδυμάτων τοῦ ὑποψήφιου μοναχοῦ καὶ ἡ ἐνδυση, κατὰ τὴν τέλεση τῆς κουρᾶς, τῶν καθορισμένων ἐνδυμάτων τοῦ Μεγάλου Σχήματος προσλαμβάνει μυστηριακὸ χαρακτήρα, στὸ πλαίσιο τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας ποὺ τελεσιουργεῖται μὲ τὴν μοναχικὴ τελείωση. Κατὰ τὴν κουρά, ἔχουμε νέο βάπτισμα, μετάβαση σὲ διαφορετικὸ τρόπο ζωῆς ποὺ θὰ πρέπει νὰ αἰσθητοποιηθεῖ καὶ μὲ ἐξωτερικὰ σχήματα.

Στὸ ἀποδιδόμενο, μέσῳ τοῦ τίτλου του, στὸν ἅγιο Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη ἔργο *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, τὰ μοναχικὰ ἐνδύματα περιγράφονται παραστατικὰ καὶ «ἐπικράτησαν ἔκτοτε στὴν ἀκολουθία τῆς μοναχικῆς καθιερώσεως, μαρτυρούμενα σὲ πολλὰ σημεῖα ἀσκητικῶν καὶ λειτουργικῶν κειμένων»⁷⁷. Συσχετίζοντας τὰ μοναχικὰ ἐνδύματα μὲ τὸ βάπτισμα, ὁ συγγραφέας

72. ΣΑΧΑΡΩΦ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ, ἀρχμ., *Ἀσκησις καὶ θεωρία*, ἔκδ. Ἰ. Μ. Τιμ. Πρόδρομου, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 1996, σ. 60.

73. Εὐχὴ Δ’.

74. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Ἐπίσκεψις*, 18, PG 135, 741.

75. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Ἐπίσκεψις*, 7, PG 135, 733.

76. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Ἐπίσκεψις*, 25, PG 135, 748 Β καὶ αὐτόθι, 1, PG 135, 729.

77. ΖΗΣΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, πρωτοπρ., *Μοναχισμός*, ὁ.π., σ. 148.

γράφει συγκεκριμένα: «Ἡ δὲ τῆς προτέρας ἐσθῆτος ἀποβολὴ καὶ τῆς ἑτέρας λῆψις, τὴν ἀπὸ μέσης ἱερᾶς ζωῆς ἐπὶ τὴν τελειότεραν μετὰταξιν ἐμφαίνει, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς θεογενεσίας ἢ τῆς ἐσθῆτος ἄμειψις ἐδήλου τὴν ἀπὸ καθαιρομένης ζωῆς εἰς θεωρητικὴν καὶ φωτιστικὴν ἕξιν ἀναγωγὴν»⁷⁸. Τὸ Σχῆμα, κατὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, γίνεται αἴτιον «μνήμης ἀνεπιλήστου θείας καὶ ἐνώσεως Θεοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν παρρησίας καὶ θάρρους»⁷⁹.

Σχετικὰ μὲ τὸ χρωμα τῶν μοναχικῶν ἐνδυμάτων ὁ Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἐλενοπόλεως μᾶς παραδίδει ὅτι κατὰ τὴν ἐμφάνισή του στὸ Μέγα Παχώμιο, ὁ ἄγγελος, ἀνάμεσα στὶς λεπτομερεῖς ὁδηγίες γιὰ τὴ διοργάνωση τῆς μοναχικῆς ζωῆς ποῦ τοῦ ἔδωσε, περιελάμβανε καὶ τὴν περιγραφὴ τῶν μοναχικῶν ἐνδυμάτων. Ἔτσι, ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ἔχει «μηλωτὴν αἰγίαν εἰργασμένην λευκὴν»⁸⁰, μὲ τὴν ὁποία νὰ εἶναι ἐνδεδυμένος νύκτα καὶ ἡμέρα. Τὸ ἐνδυμα αὐτὸ μόνον κατὰ τὴν θεία μετὰληψη ἔπρεπε νὰ τὸ ἀποθέσουν. Μὲ τὸ ἀρχικὰ λευκὸ τους αὐτὸ ἐνδυμα οἱ μοναχοὶ ἐμοίαζαν μὲ τὸ λευκοφοροῦν ἀγγελικὸ τάγμα⁸¹. Ἦδη ὁμως ἀπὸ τὸν Δ' αἰ. φαίνεται σταδιακὰ νὰ επικρατεῖ τὸ μέλαν ἢ τὸ μὲ φαιὰ ἀπόχρωση χρωμα στὴ μοναχικὴ ἀμφίεση. Κατὰ τὸν ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ, τὸ μαῦρο χρωμα συμβολίζει τὴ νέκρωση καὶ τὴν ἀφάνεια ποῦ πρέπει νὰ ἔχουν οἱ μοναχοὶ στὸν κόσμον, ἀφοῦ τὸ πολίτευμά τους εἶναι στὸν οὐρανό⁸². Ὁ μοναχὸς πρέπει νὰ ἔχει τὸ χαροποῖο πένθος. Καὶ σ' αὐτὸ συντελεῖ τὸ μαῦρο χρωμα. «Πεισάτω σε πρὸς ἐργασίαν πένθους κἂν αὐτό σου τὸ ἐνδυμα. Πάντες γὰρ οἱ νεκροὺς θρηνοῦντες μέλανα περιβάλλονται», γράφει ὁ ὅσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης⁸³. Τὴν ἀνάγκη τηρήσεως τῶν μοναχικῶν ὑποσχέσεων τονίζει καὶ τὸ μέλαν χρωμα τῶν μοναχικῶν ἐνδυμάτων, κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτη, καθὼς τὰ μὲν ἄλλα χρώματα «εἰς ἕτερα μεταπεσοῦνται ραδίως καὶ πάντα εἰς τὸ μέλαν, τὸ δὲ μέλαν οὐκ ἔστι μεταβληθῆναι εἰς ἕτερον χρωμα πώποτε»⁸⁴.

Τὸ μέλαν χρωμα ὑπενθυμίζει στὸ μοναχὸ τὸ ζοφῶδες τῆς ἁμαρτίας, κατὰ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης⁸⁵. Ὁ ἅγιος Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης (1175-1195),

78. *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, 6, PG 3, 534 D, 536 B.

79. BALFOUR D., ὁ.π., σ. 176.

80. ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ, *Λαυσαϊκὴ Ἱστορία*, 38, PG 34, 1099.

81. *Ἀποφθέγματα Πατέρων*, *Περὶ τοῦ ἀββᾶ Κρονίου*, PG 65, 249.

82. PG 90, 481.

83. *Κλίμαξ*, 7, PG 88, 805 καὶ 822.

84. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, PG 3 (Παράφρασις Παχυμέρη), 548.

85. *Ἀποκρίσεις πρὸς τὸν Πενταπόλεως Γαβριήλ*, 60, PG 155, 913.

στο έργο του *Ἐπίσκεψις βίου μοναχικοῦ*, στο ὁποῖο ἐκφράζει τὴν πρόθεσή του νὰ ἐλέγξει τοὺς μοναχοὺς τῆς ἐποχῆς του πού παρεξέκλιναν ἀπὸ τὴ σωστὴ βίωση τῆς μοναχικῆς ζωῆς, ἀναπτύσσει διεξοδικά (σὲ 24 κεφάλαια) τὸν συμβολισμό τοῦ μαύρου χρώματος, ἀξιοποιώντας μὲ τὸν καλύτερο τρόπο ὅσα οἱ πρὸ αὐτοῦ Πατέρες εἶπαν⁸⁶.

Κατὰ τὴν τέταρτη *Εὐχή* λοιπὸν ὁ ἱερεὺς ἀπαριθμεῖ ὀνομαστικῶς τὰ ἐνδύματα τοῦ Μεγάλου Σχήματος, πού λίγο πρὶν ὁ νεόκουρος ἔλαβε, καθὼς εἶπαμε, προσθέτοντας καὶ τὴν ἔννοια καθὼς καὶ τὴ δύναμη καθενὸς ἀπὸ αὐτά. Ἔτσι ἀναφέρει ὅτι μὲ τὸν χιτῶνα⁸⁷ τῆς *εὐφροσύνης καὶ τῆς ἀγαλλιᾶσεως*⁸⁸, ἐνδύθηκε τὴν «θεία δικαιοσύνη ἀντὶ γιὰ τὴν παράβαση»⁸⁹, «ἀντὶ ἐκείνης τῆς γυμνώσεως καὶ τῆς ἐντροπῆς, πού ἦταν τὸ ἐπακόλουθο τῆς παρακοῆς καὶ τῆς ἁμαρτίας, τῆς φθορᾶς τοῦ θανάτου καὶ τῆς λύπης⁹⁰, τὴν ὁποία ἀναιρεῖ τὸ μοναδικὸ ἅγιο Σχῆμα διὰ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ἀφθόρου ζωῆς»⁹¹.

Ἀναφερόμενος στὴ ζώνη, λέει ὅτι μὲ αὐτὴν «περιέβαλε τὸν ἑαυτό του μὲ τὴ νέκρωση, γιὰ αὐτὴ φοριεῖται γύρω ἀπὸ τὴν ὀσφὺ γιὰ νὰ δηλωθεῖ ὅτι εἶναι νεκρὸς ὡς πρὸς τὴν ἐπιθυμία, ἀνδρείος δὲ στὶς ἀρετές»⁹². Γιὰ τὸ νεόκουρο, ἡ ζώνη θὰ τοῦ ὑπενθυμίζει τὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴ νέκρωση τῶν κινήσεων τῆς σαρκός. Αἰσθανόμενος δὲ νὰ τοῦ σφίγγει τὴ μέση, θὰ ἐνισχύεται κατὰ τῶν παθῶν καὶ θὰ ἀνδρίζεται στὴν πράξη καὶ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν.

Στὴ συνέχεια ἀναφέρεται στὸ κουκούλιον τῆς ἀκακίας, μὲ τὸ ὁποῖο φόρεσε τὴν «ταπεινοφροσύνη εἰς σωτηρίαν, ὥστε μὲ τὸν ἡγεμονικὸ νοῦ νὰ φρονεῖ τὰ ταπεινά καὶ καλῶς νὰ διαπαιδαγωγεῖ τὶς αἰσθήσεις»⁹³. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἐρμηνεύοντας τὴν εὐχή αὐτή, ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονί-

86. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Ἐπίσκεψις*, 89-112, PG 135, 801D-820C.

87. Τὸ ζωστικό, ὅπως σήμερα ὀνομάζεται. Ὁ χιτῶν αὐτὸς ὀνομάστηκε *χιτῶν δικαιοσύνης* διότι καθὼς ἡ λέξις *δικαιοσύνη* σημαίνει *πᾶσαν ἀρετὴν*, γι' αὐτὸ καὶ ὁ μοναχὸς, πού ἐνδύεται μὲ εὐχή τὸ ἱμάτιο αὐτό, ὀφείλει νὰ γίνῃ ἐπιτήδειος καὶ πρόθυμος σὲ κάθε ἀρετὴ. Βλέποντας μάλιστα καθημερινὰ τὸν μέλανα αὐτὸ χιτῶνα, βοηθεῖται στὸ νὰ ὀχυρώνεται πάντοτε στὸ πένθος καὶ στὴν ξενιτεία τοῦ κόσμου.

88. *Τάξις καὶ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ μοναχικοῦ Σχήματος*, Ἅγιον Ὅρος 1983, σ. 33. Στὸ ἐξῆς: Ἀκολ. Μεγ. Σχήματος.

89. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 34, 856-857, σ. 472.

90. *Γεν.* 3, 7. 10-11.

91. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 34, στ. 776-780, σ. 466.

92. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 37, στ. 859-861, σ. 472.

93. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 37, στ. 862-863, σ. 472.

κης⁹⁴ ἀναφέρει γιὰ τὸν ἱερέα πὼς «ὀνομάζει τὸ κουκούλιο “περικεφαλαία τῆς σωτηρίας”»⁹⁵. Ὁμοῦς ὁ χαρακτηρισμὸς, στὴν ἐν χρήσει τουλάχιστον Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Σχήματος, ἀναφέρεται σὸ «καλυμμαύχιον τῆς ἀκακίας» καὶ ὄχι σὸ κουκούλιον.

Στὴ συνέχεια μιλώντας γιὰ τὸν ἀνάλαβο⁹⁶, ποὺ εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ δέριμα ζώου γιὰ νὰ συμβολίζεται ἔτσι ἡ νέκρωση τῶν κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν, τὸνίζει ὅτι κατακοσμήθηκε μὲ τὸν σταυρὸ καὶ τὴν πίστη. Γιατί ὁ ἀνάλαβος «ἔχει τὸν τύπο τοῦ σταυροῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου μαρτυρεῖται ἡ πίστη καὶ ἡ νέκρωση τοῦ Χριστοῦ»⁹⁷. Ὁ ἀνάλαβος πέφτει ἀπὸ τοὺς ὤμους τοῦ νεόκουρου πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ πρὸς τὰ πίσω σταυροειδῶς. Ὁ ἀνάλαβος φέρει πολλὰ σημεῖα σταυροῦ, «μᾶλλον δὲ συμβολίζοντα τὸν ἴδιο τὸν σταυρὸ»⁹⁸. Ἐξ ἄλλου νωρίτερα, δίνοντας στὸν τελούμενο νὰ φορέσει τὸν ἀνάλαβο, ὁ ἱερεὺς πρόσθετε: «ἀναλαμβάνων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἀκολουθῶν τῷ Δεσπότη Χριστῷ»⁹⁹.

Τέλος, ἀναφερόμενος ὁ ἱερεὺς στὰ ὑποδήματα ποὺ φόρεσε πρὸ ὀλίγου ὁ νεόκουρος, ὑπογραμμίζει ὅτι μὲ αὐτὰ ἔλαβε τὴν δύναμη νὰ περπατᾷ τὸ δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ στὴ σωτηρία καὶ στὴν εἰρήνη, «μὴ προσκόπτοντας μὲ τὰ νοερά πόδια τῆς ψυχῆς, οὔτε νὰ δαγκάνεται στὴ φτέρνα ἀπὸ τὰ νοητὰ φίδια τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ νὰ πατεῖ ἐπάνω σ’ αὐτὰ καὶ νὰ “καταπατεῖ λέοντα καὶ δράκοντα”¹⁰⁰, δηλαδὴ τὰ κρυπτὰ καὶ φθονερά θηρία τῆς κακίας, καὶ νὰ τρέχει χωρὶς νὰ γυρίζει πίσω, τὴν ὁδὸ τοῦ Εὐαγγελίου, ἕως ὅτου τρέχοντας πρὸς τὰ ἐπάνω φθάσει στοὺς οὐρανούς, ὅπου ὑπάρχει τὸ πολίτευμά μας¹⁰¹»¹⁰². Σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης, φορώντας τὰ σανδάλια αὐτά, ὁ μοναχὸς ὀφείλει «σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο νὰ περιπατεῖ καὶ νὰ τρέχει καὶ νὰ εὐαγγελίζεται τὴν εἰρήνη¹⁰³, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔγινε μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, ἐγκαταλείποντας τὰ

94. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 37, στ. 863-864. Τὸν ἴδιο χαρακτηρισμὸ δίνει ὁ ἅγιος Συμεὼν γιὰ τὸ κουκούλιο καὶ σὸ κεφ. 34, στ. 786-787, σ. 466.

95. *Ἐφες*. 6, 17. Α΄ Θεσ. 5, 8.

96. Τὸ σημερινὸ λεγόμενον *πολυσταίρι*.

97. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 37, στ. 865-867, σ. 472.

98. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 34, στ. 799, σ. 466.

99. *Ἀκολ. Μεγ. Σχήματος*, σ. 33.

100. *Ψαλμ.* 90, 13.

101. Πρβλ. *Ἐφες*. 3, 20.

102. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 34, στ. 810-817, σ. 468.

103. Πρβλ. *Ρωμ.* 10, 15. *Ἐφες*. 2, 17, 6, 15.

πάντα και ἀκολουθώντας τὸν Χριστό¹⁰⁴. Γιατί ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ εἰρήνη μας¹⁰⁵ καὶ ὁ δρόμος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ¹⁰⁶ καὶ τὸ φῶς, καὶ ὁ ἀκολουθῶν τὸν Χριστὸ θὰ ἔχει τὸ φῶς τῆς ζωῆς¹⁰⁷ καὶ θὰ καταλήξει στὴ ζωὴ¹⁰⁸.

Μὲ τὰ σανδάλια αὐτὰ καὶ γενικὰ μὲ τὰ ἐνδύματα τοῦ Μεγάλου Σχήματος, εὔχεται ὁ ἱερεὺς νὰ καταστεῖ ὁ μοναχὸς δυνατὸς καὶ κραταῖος στὸν ἐνάντιο καὶ πολέμιο τοῦ ἀνθρώπινου γένους διάβολο, καὶ ξένος ἀπὸ κάθε σωματικὴ ἡδονὴ καὶ σαρκικὴ ἐπιθυμία, μὲ τὸ νὰ κόβει τὸ θέλημά του μέσῳ τῆς ὑπακοῆς στὸν Γέροντα καὶ μὲ τὸ νὰ μετέρχεται τὴν ἐγκράτεια, ἀκολουθώντας ὅλους τοὺς κανόνες τῆς μοναχικῆς ἀσκήσεως. Κάνοντας αὐτὰ ὁ νεόκουρος καὶ ἀσκούμενος μὲ ψαλμούς, προσευχὰς καὶ ὠδὲς πνευματικῆς, θὰ μεγαλύνει καὶ θὰ δοξάζει τὸ πάντιμο καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Στὴ συνέχεια, ὁ ἱερεὺς ἐκφράζει τὴ βεβαιότητα πὼς ὁ μοναχὸς, ποὺ βαδίζει στὰ ἴχνη τοῦ Προφήτη Ἡλία καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ τοῦ Βαπτιστοῦ, τοὺς ὁποίους μιμήθηκε καὶ ποὺ εἶναι «οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ ἀναχωρητικοῦ βίου, θὰ ἐνδυθεῖ τὴν ἀφθαρσία τῶν ἀγγέλων καὶ θὰ καταξιωθεῖ τῆς ἐκ δεξιῶν παραστάσεως»¹⁰⁹. Ἄλλωστε καὶ σημειολογικῶς, οἱ δύο αὐτοὶ προφῆτες, παρεῖχαν καὶ τὸ πρότυπο τῆς ἐξωτερικῆς μοναχικῆς ἐμφανίσεως. Ὁ ὄσιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος μακαρίζει ἐκεῖνον τὸ μοναχὸ πού «τρέχει ἀληθεῖα ὀπίσω τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, καὶ τῇ ὁδῷ τῇ νοουμένη, ἐν ἧ ὠδευσαν οἱ πατέρες ἡμῶν». Τότε θὰ ἀκούσει μαζί μὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ θὰ ἀξιωθοῦν τῆς σωτηρίας τὴν μακαρία φωνή: «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου»¹¹⁰, ἐλάτε νὰ κληρονομήσετε τὴν Βασιλεία ποὺ ἔχει ἐτοιμαστῆ γιὰ σᾶς ἀπὸ τὴν καταβολὴ τοῦ κόσμου· Βασιλεία ποὺ εὔχεται ὅλοι νὰ ἀξιωθοῦν.

Εὐχὴ Ε΄

Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰσάγαγε τὸν δοῦλον σου (τόνδε) εἰς τὴν πνευματικὴν σου αὐλήν· συγκαταρίθμησον αὐτὸν τῷ λογικῷ σου ποιμνίῳ· κάθαρον αὐτοῦ τὸ φρόνημα ἀπὸ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῆς κενῆς ἀπάτης τοῦ βίου τούτου·

104. Πρβλ. *Ματθ.* 19, 27. *Μαρκ.* 10, 28. *Λουκ.* 18, 28.

105. *Ἐφεσ.* 2, 14.

106. *Ἰωάν.* 14, 6.

107. *Ἰωάν.* 8, 12.

108. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 37, στ. 873-880, σ. 472.

109. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 37, στ. 880-882, σ. 474.

110. *Ματθ.* 25, 34.

καὶ δὸς αὐτῷ ἀδιαλείπτως μνημονεύειν τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ σταυρώσασιν ἑαυτοὺς τῷ βίῳ, διὰ τὴν Βασιλείαν σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ ποιμὴν καὶ ἐπίσκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς τέταρτης Εὐχῆς καὶ ἀφοῦ δοξολογήσει τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ εὐχηθεὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ σὲ ὅλους, ὁ λειτουργὸς προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ κλίνουν ὡς πιστοὶ δοῦλοι τὶς κεφαλὰς στὸν Κύριο, γιὰ νὰ τύχουν τῆς ἄνωθεν εὐλογίας. Τότε εὐχεται ἐκ νέου πρὸς τὸν νεόκουρο, ὅπως ὁ Θεὸς τὸν εἰσαγάγει στὴ θεία καὶ πνευματικὴ του αὐλή τῶν λογικῶν προβάτων καὶ νὰ τὸν καταστήσει ἔτσι οἰκεῖο του καὶ νὰ τὸν «κατατάξει μαζί μὲ τοὺς φίλους του καὶ τὴν σύγκλητό του»¹¹¹. Εὐχεται ἐπίσης νὰ κάνει ὁ Κύριος τὸ φρόνημά του καθαρὸ καὶ ἀνεπηρέαστο ἀπὸ τὶς σαρκικὲς ἐπιθυμίες καὶ ὑψηλότερο ἀπὸ τὶς βιοτικὲς μέριμνες τῆς ζωῆς αὐτῆς, ὥστε ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὰ βιοτικά, νὰ μνημονεῦει διαρκῶς τὰ «ἀποκείμενα ἀγαθὰ»¹¹², αὐτὰ δηλαδὴ ποὺ ἀναμένουν νὰ ἀπολαύσουν αὐτοὶ ποὺ ἀγάπησαν ἀληθινὰ τὸν Θεὸ καὶ σταύρωσαν τοὺς ἑαυτούς τους, στὴ ζωὴ αὐτή, γιὰ χάρι τῷ Χριστοῦ καὶ τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

Ἡ μοναχικὴ ζωὴ εἶναι μιὰ διαρκὴς προσπάθεια γιὰ ἐπίτευξη τῆς ἀρετῆς καὶ γιὰ τὴν τελικὴ ἔνωση μὲ τὸν Θεό. Μὲ τὴν ἄσκηση ἐπιτυγχάνεται ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας καὶ ἡ κατάνυξη, ἡ συντριβὴ τῶν παθῶν καὶ τὸ μακάριο πένθος καὶ καλλιεργοῦνται ὅλες οἱ ἀρετὲς ποὺ ὀδηγοῦν στὴν ἀπόκτηση τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων.

Κατὰ τὴν κουρά του ὁ μοναχὸς βάζει ὡς θεμέλιο τοῦ ἁγίου Σχήματος τὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Γράφει ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης: «τὸν Κύριον Ἰησοῦν τοῦ σχήματος τοῦδε θεμέλιον τέθηκα; Εἰ τοῦτον οὐκ τυποῖ, καὶ σκοπὸς τούτου τὸ ὑπερκοσμίως ζῆσαι καὶ σταυρικῶς, ἥλικον ἡμῖν τὸ χρέος τοῖς τούτο τὸ σχῆμα ἀνηρημένοις»¹¹³.

Τελειώνοντας τὴν εὐχὴ αὐτή, ὁ ἱερεὺς ἀνυμνεῖ πάλι ἐκφώνως τὸν Τριαδικὸ Θεό, ἐπειδὴ «ἀπ' αὐτὸν προέρχεται ἡ καθοδήγηση στὸ καλλίτερο καὶ ἡ πρόνοια καὶ ἡ προστασία»¹¹⁴.

111. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 38, στ. 892, σ. 474.

112. Εὐχὴ Ε΄.

113. Balfour D., ὁ.π., σ. 178.

114. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Περὶ μετανοίας*, ὁ.π., κεφ. 38, στ. 898-899, σ. 474.

Ἐὰν ἡ κουρὰ γίνεται μέσα στὴ Θεία Λειτουργία, ἀμέσως μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο ὁ ἱερεὺς δίνει στὸ νεόκουρο ἓνα σταυρό, δείχνοντάς του ὅτι πρέπει νὰ ἀκολουθεῖ τὸν Χριστό. Ἐπίσης τοῦ δίνει καὶ μία ἀναμμένη λαμπάδα (μαζὶ μὲ ἓνα κομποσχοίνι), ὡς σύμβολο τοῦ φωτισμοῦ ποὺ ἔλαβε καὶ ὡς ὑπενθύμιση ὅτι πρέπει νὰ πολιτεύεται μὲ καθαρότητα, ὥστε νὰ ζεῖ καθὼς «εἶπεν ὁ Κύριος· οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων»¹¹⁵.

Ὁ Βίος τοῦ ὁσίου Ἀκακίου τοῦ Καυσοκαλυβίτου (1630-1730) μᾶς περιγράφει μιὰ θαυμαστὴ ἐμπειρία ποὺ εἶχε ὁ Ὅσιος κατὰ τὴν ὥρα τῆς μοναχικῆς του κουρᾶς, καὶ ἡ ὁποία ἐπηρέασε δυναμογόνα τὴν μετέπειτα ὀσιακὴ βιωτὴ του. «... Ὑπεισελθὼν δὲ τῷ ζυγῷ τῆς ἀσκητικῆς πολιτείας ὁ θαυμαστὸς Ἀκάκιος εὐθύς ἤρξατο ἀγωνίζεσθαι περισσοτέρᾳ προθυμίᾳ· καὶ δὴ κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα ὅπου ἔλαβε τὸ ἅγιον σχῆμα, ἤξιώθη καὶ θείας ὀπτασίας, καὶ βλέπει καθ' ὕπνον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καθ' ὕπαρ, ὡσάν νὰ ἐβάστα μιάν λαμπάδα ἀναμμένην, ἔχουσα φῶς ὑπέρολαμπρον, φέγγον καὶ ἀκτινοβολοῦν ἅπαντα τὸν ἐκεῖσε τόπον (καὶ τοῦτο οἶμαι δηλοῦν τὴν μετὰ ταῦτα γενομένην αὐτοῦ ἐνάρετον πολιτείαν, ἥτις ἔλαμψε καὶ ἐφώτισεν οὐ μόνον τὸ ὄρος τοῦ ἁθωνοῦ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης αὐτῷ ἐκ Θεοῦ –ἀλλ' εἰ καὶ τολμηρὸν εἰπεῖν– ὅλον τὸν περιγίγιον κόσμον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας). Τοῦτο οὖν τὸ θαυμαστὸν σημεῖον ἰδὼν ὁ ὁσιος ἐσυλλογίσθη καλῶς πὼς οὕτως πρέπει νὰ λάμπουν εἰς τὸν μοναχὸν αἱ τοῦ Χριστοῦ ἄγιοι ἐντολαὶ καὶ μάλιστα ἡ ὑποποιὸς ταπεινώσις· διὰ τοῦτο καὶ ἠγωνίζετο μάλιστα δι' αὐτὴν, ὅς καὶ ἐκ φύσεως ὦν ταπεινόφρων καὶ ὑπετάσσετο προθύμως οὐ μόνον τῷ προεστῶτι τῆς μονῆς ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἀδελφὸν ὅπου ἤθελε τὸν προστάξει τίποτες ὑπήκοε μετὰ χαρᾶς ὡς τοῦ Χριστοῦ κλεῦοντος, καὶ τὰς πλέον εὐτελεστάτας ὑπηρεσίας τὰς ἔκανε μὲ μεγάλην προθυμίαν»¹¹⁶.

Κατὰ τὴ Μεγάλῃ Εἵσοδο, μετὰ τοὺς ἱερεῖς, ἀκολουθεῖ καὶ ὁ νεόκουρος, κρατώντας τὴν ἀναμμένη λαμπάδα, ἐνῶ στὶς αἰτήσεις μνημονεύεται τὸ ὄνομά του, ἐπειδὴ «γράφηκε τὸ ὄνομά του στοὺς οὐρανοὺς καὶ συνετάγη στὴ χορεία τῶν ἀδελφῶν»¹¹⁷. Τέλος, καταξιώνεται νὰ μεταλάβει τῶν θειοτάτων μυστηρίων «τῆς ὑπερουρανίου καὶ ζωσῆς τραπέζης κοινωνοῦς ἀποδειχθεῖς»¹¹⁸.

115. Πρβλ. Ἀκολ. Μεγ. Σχήματος, σ. 42.

116. ΠΑΤΑΠΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ, μοναχοῦ, Ἅγιος Ἀκάκιος ὁ Καυσοκαλυβίτης. Ἀπὸ τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας στὸν κήπο τοῦ Θεοῦ, ἔκδ. Καλύβης Ἁγ. Ἀκακίου, [Ἐρημοπολίτες 7], Ἅγιον Ὅρος 2001, σ. 62-67.

117. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Περὶ μετανοίας, ὁ.π., κεφ. 40, στ. 943-945, σ. 478.

118. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Περὶ μετανοίας, ὁ.π., κεφ. 40, στ. 947-948, σ. 478.

«Κατὰ ταῦτα γοῦν κοινωνεῖ καὶ ὁ τελεσθεὶς μοναχὸς τῶν μυστηρίων, ἢ συγκεφαλαίωσιν ἔχων ἀπάντων τῶν καθ' αὐτὸν τὴν ἱεράν μετάληψιν, ἢ μὴν τὴν θεϊαν δωρεάν δεχόμενος, ἀνθ' ὧν εἰς τοιαύτην πολιτείαν κατέστη»¹¹⁹, καθὼς «τῶν θεαρχικῶν μυστηρίων ἢ μετάληψις ἐκάστης ἱεραρχικῆς μεθέξεώς ἐστι τὸ κεφάλαιον»¹²⁰.

Ὅπως τὸ ἅγιο Βάπτισμα, ἔτσι καὶ τὸ δεύτερο βάπτισμα τῆς μοναχικῆς κουρᾶς βρῖσκει τὴν ὀλοκλήρωσή του στὸ μυστήριό τῆς θείας Εὐχαριστίας: «Ἡ ἱεροτελεστία τῆς μοναχικῆς κουρᾶς τελειοῦται μετὰ τὴν Θεία Κοινωνία. Ὁ μοναχὸς προσφέρει τὸν ἑαυτό του ὡς δῶρο στὸν ἐπίσης προσφερόμενο στὸν ἄνθρωπο Τριαδικὸ Θεὸ ἐν Χριστῷ. Ἡ ἔνωσις μετὰ τὸν Χριστὸ εἶναι ἡ οὐσία τῆς χριστιανικῆς καὶ μοναχικῆς ζωῆς»¹²¹. Γι' αὐτὸ καὶ «ἐν εἶναι σπεύδει μετὰ Χριστοῦ, ἵνα ἐν αὐτῷ Χριστὸς σὺν Πατρὶ οἰκῆσῃ καὶ Πνεύματι. Διὸ καὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ ὄλον ἐκμμεῖται βίον καὶ ταπεινοῦται καὶ πτωχεύει καὶ ὑποτάσσεται καὶ οὐδενὸς φροντίζει τῶν ὧδε καὶ σταυροῦται τῷ βίῳ καὶ παρθενεύειν ἐπαγγέλλεται καὶ ἀκτημονεῖν καὶ νηστειαὶς σχολάζειν καὶ προσευχαῖς καὶ δεήσεσι καὶ ἄχρῃ θανάτου τούτοις ἐμμένειν καὶ τοῖς τοιούτοις καὶ πάντα φέρων διὰ Χριστόν»¹²².

Εὐχὴ εἰς τὸ ἀποκουκουλῶσαι¹²³

Κατὰ ἀρχαία τάξη, ὁ νεόκουρος μετὰ τὴν κουρά του «εἰσέρχεται εἰς τὸ εὐκτήριον· κακεὶ διάγει τὰς ζ' ἡμέρας σχολάζων τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ, ἕως τῆς η', φορῶν τὸ κουκούλλιον καὶ μὴ ἀποκαλύπτων, μηδὲ ἄλλο τι τῶν τοῦ σχήματος ἐκδυσάμενος». Σύμφωνα πάλι μετὰ ἄλλο Εὐχολόγιο «αὕτη ἡ τάξις γίνεται κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, τὰς δὲ ἐτέρας ἕξι μένει ἐν τῷ

119. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας* (Παράφρασις Παχυμέρη), PG 3, 549 B

120. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας*, PG 3, 536 C.

121. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΨΑΝΗ, ἀρχιμ., *Ὁρθόδοξος μοναχισμὸς καὶ Ἅγιον Ὅρος*, Ἅγιον Ὅρος 1998, σ. 124.

122. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Διάλογος*, κεφ. NB, PG 155, 197 B-C.

123. Ἡ Ἀκολουθία τῆς Ἀποκουκουλώσεως σὲ ὀρισμένα χειρόγραφα Εὐχολόγια τιτλοφορεῖται καὶ ὡς Ἀκολουθία καὶ νουθεσία εἰς τὸ ἀποκουκούλισμα (Mosq. Syn. B - cae 396 ΠΓ' αἰ.) ἢ Ἀκολουθία τοῦ ἀπολουτροῦ τοῦ ἁγίου σχήματος (Goar, σ. 420). Ἡ Εὐχὴ τῆς Ἀποκουκουλώσεως πάλι ὀνομάζεται καὶ *Εὐχὴ εἰς τὸ κατενεγκεῖν τὸ κουκούλιον τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ* (Euchologii Crypt. Γ. β., I' αἰ. καὶ Vat. gr. 1970, φ. 42 rv) ἢ *Εὐχὴ εἰς τὸ κατενέγκαι τὸ κουκούλιον* (Euchologii Crypt. Γ. β., φ. 97r -100r).

διακονικῶ, ξηροφαγῶν καὶ σχολάζει ἀπὸ τῶν ἔργων, προσκαρτερῶν τῇ ἐκκλησίᾳ»¹²⁴. Στὴ σημερινὴ πάντως πρακτικὴ, ἡ ἀποκουκουλῶση τοῦ νεόκουρου μεγαλόσχημου μοναχοῦ γίνεται ἢ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς θείας Λειτουργίας ἢ μετὰ ἀπὸ τὴν τράπεζα πού ἀκολουθεῖ. Στὴ συνέχεια παραθέτουμε τίς δύο *Εὐχές τῆς Ἀποκουκουλῶσεως*, σχολιάζοντάς τε ἀπὸ κοινοῦ.

Εὐχὴ Α΄

Πολυέλεε Κύριε, ὁ δωρησάμενος τῷ δούλῳ σου, διὰ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Ἀγγελικοῦ Σχήματος, τὸ Κουκούλιον, εἰς περικεφαλαίαν ἐλπίδος σωτηρίου, ἀναφαίρετον ἐκ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὴν τοιαύτην χάριν σου διατήρησον, συνεχῶν καὶ συνθάλλων τὸ τῆς διανοίας αὐτοῦ ἡγεμονικὸν ἐξ ἐναντίων προσβολῶν ἀπαρασάλευτον ὅπως τὴν τοῦ πονηροτάτου ὄφεως, τοῦ τηρεῖν αὐτοῦ τὴν πτέρναν συγχωρηθέντος, καταπατῶν κάραν, πρὸς σὲ τὴν φοβερὰν καὶ μόνην κεφαλὴν τῶν ἀπάντων τοὺς νοητοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς αἴρη. Ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εὐχὴ Β΄

Τὸν τῇ πυρίνῃ κεφαλῇ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν σοὶ τῷ ἀοράτῳ καὶ μόνῳ σοφῷ Θεῷ ὑποκλίναντα, Δέσποτα, εὐλόγησον, καθαγίασον, ὑπερφρουρήσον ἐκ πάσης ἐπιβλαβοῦς ἐπηρείας ὀρατῆς τε καὶ ἀοράτου. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ Βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ δύναμις καὶ σοὶ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ κάθε ἄνθρωπος κινεῖται πρὸς τὰ πάθη ἐξαιτίας τῶν πονηρῶν λογισμῶν πού προέρχονται ἀπὸ τὸ νοῦ¹²⁵. Οἱ κακοὶ λογισμοὶ μὲ τὴν ταραχὴ πού δημιουργοῦν στὴν ψυχὴ, ἀκόμη κι ἂν δὲν πετυχαίνουν τὸ ἔργο τους, ἐμποδίζουν τὴν πρόοδο στὴν ἀρετὴ. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ τὴν Εὐχὴ αὐτὴ ὁ ἱερεὺς δέεται πρὸς τὸν Κύριο, νὰ διατηρήσει στὸ νεόκουρο τὴν θεία χάρη πού ἔλαβε κατὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ Ἀγγελικοῦ Σχήματος καὶ νὰ τὸν ἐνδυναμώσῃ στὸ νὰ ἔχει ἄγρυπνη καὶ νήφουσα τὴν ψυχὴ του καὶ νὰ διώχνει τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς πού κυοφο-

124. DMITRIEVSKIJ A., *Euchologia*, Kiev 1901, σ. 243.

125. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Φ., *Ἡ ἔρημος καὶ ἡ πόλις στὴν ἀσκητικὴ γραμματεία τῶν πρώτων αἰώνων*, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 219.

ροῦνται στό «τῆς διανοίας αὐτοῦ ἡγεμονικόν»¹²⁶. Ὁ μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ δέχεται τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς καὶ νὰ κάνει διάλογο μαζί τους, ἔτσι ὥστε αὐτοὶ νὰ μὴν ἐδραιωθοῦν στὴ σκέψη του. «Ἡ γέννηση τοῦ λογισμοῦ μέσα μας δὲν ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ἀπὸ ἐμᾶς. Ἡ ἀποδοχή ὅμως ἢ ἡ ἀπόρριψή του, εἶναι θέμα τῆς δικῆς μας ἐπιλογῆς», μᾶς λέει ὁ ἀββᾶς Κασσιανὸς¹²⁷ καὶ συνεχίζει νουθετώντας τὸν ὑποψήφιο μοναχό: «Γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ συντριψῆς τὴν κεφαλὴ τοῦ νοητοῦ δράκοντα, φρόντιζε, ὅταν πέφτουν πάνω σου λογισμοί, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή νὰ τοὺς ἐξαγορεύεις. Γιατί ἔτσι, ἀποκαλύπτοντας τὶς ἀπαρχές τῶν ὀλέθριων λογισμῶν τοῦ δράκοντα καὶ φανερώνοντάς τε χωρὶς ντροπῆς στό γέροτά σου, θὰ τοῦ συντριψῆς τὴν κεφαλὴ»¹²⁸.

Μὲ τὴν εὐλογία καὶ τὸν καθαγιασμό τοῦ «ἀοράτου καὶ μόνου σοφοῦ Θεοῦ»¹²⁹, ὁ φέρων τὸν ἀρραβῶνα τοῦ σχήματος, ὅπως ὀνομάζεται ὁ νεόκουρος σὲ χειρὸ γράφο Εὐχολόγιο, περιφρουρεῖται στὸν πνευματικὸ του ἀγώνα ἀπὸ κάθε ἐπιβλαβῆ πειρασμό, ὄρατό καὶ ἀόρατο. Ἔτσι θὰ ἀξιῶνεται νὰ ἔχει πάντα στραμμένους τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς του πρὸς τὴν κεφαλὴ τῶν ἀπάντων¹³⁰, τὸν Χριστό.

Τὸ μοναχικὸ πρότυπο ζωῆς δὲν ἰσχύει μόνο γιὰ τοὺς μοναχοὺς, τοὺς τῶ μεγάλῳ σχήματι τεθωρακισμένους, ὅπως τοὺς ὀνομάζει ἀρχαῖο χειρὸ γράφο Εὐχολόγιο, ἀλλὰ γιὰ ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. «Πάντες ἄνθρωποι ἀπαιτησόμεθα τὴν πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον ὑπακοήν, μοναχοὶ τε καὶ οἱ ἐν συζυγίαις», μᾶς λέει ὁ Μέγας Βασίλειος¹³¹, ἐνῶ ὁ ἕτερος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, συμπληρώνει: «Αἱ δὲ γραφαὶ οὐδὲν ἴσασιν τούτων, ἀλλ' ἅπαντας τὸν τῶν μοναχῶν βούλονται βίον ζῆν, κἂν γυναῖκας ἔχοντες τύχωσιν»¹³².

Ὁ γάμος εἰκονίζει τὴν ἔνωση τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία. «Ἡ μοναχικὴ πολιτεία δὲν ἀποτελεῖ εἰκόνα, ἀλλὰ εἶναι αὐτὸς τοῦτος ὁ μυστικὸς γάμος τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ οὐρανίου Νυμφίου»¹³³.

126. Εὐχὴ ἀποκουκουλώσεως Α'.

127. ΑΒΒΑ ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ, *Συνομιλίες μετὰ τοὺς Πατέρες τῆς ἐρήμου*, τ. Α', ἐκδ. Ἐτοιμασία, Καρέας 2004, σ. 143.

128. ΑΒΒΑ ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ, *Κοινοβιακὲς Διατυπώσεις*, ὁ.π., σ. 67.

129. Εὐχὴ ἀποκουκουλώσεως Β'.

130. Εὐχὴ ἀποκουκουλώσεως Α'.

131. ΜΕΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Λόγος Ἀσκητικός*, 2, PG 31, 629 A.

132. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τὸν μοναχικὸν βίον*, 3,14, PG 47, 373.

133. ΜΠΑΡΟΥΣΗ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, ἀρχιμ., *Ἁγίου Νικηφόρου Καλλίστου, Βίος καὶ Πολιτεία τῆς Ὀσίας Εὐφροσύνης*, Εἰσαγωγή, ἐκδ. Τῆνος, Ἀθήναι 1998, σ. 13.

Ἡ κάθαρση τοῦ ἔνδοθεν κόσμου, ἡ συνάντηση μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν συνάνθρωπο, «ἡ κλήση γιὰ τὴν τελειότητα, ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἀπάρνηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἡ ἀφιέρωσή του, ἡ προσφορὰ τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῆς ζωῆς μας, ἡ ἀπόλυτη ἀφοσίωση στὸν ταπεινὸ Χριστό, ὅπως λένε οἱ μεγάλοι Πατέρες, καὶ τέλος, ἡ ἐσχατολογικὴ θέα τοῦ ἐν οὐρανοῖς θησαυροῦ, ἡ φλογερὴ νοσταλγία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ»¹³⁴, εἶναι ἐμπειρίες καὶ πνευματικὲς καταστάσεις πού πρέπει νὰ βιώσει κάθε χριστιανός. Ἄλλωστε, «τὸ γενέσθαι Μοναχὸν οὐ τὸ ἔξω τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ κόσμου γενέσθαι ἐστίν, ἀλλὰ τὸ καταλιπεῖν ἑαυτὸν ἔξω τῶν τῆς σαρκὸς θελημάτων καὶ ἀπελθεῖν εἰς ἐρημίαν παθῶν»¹³⁵. Ἡ ἀσκησιμὴ εἶναι μέσο γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς σωτηρίας καὶ ὄχι αὐτοσκοπός. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι θέμα τόπου ἀλλὰ τρόπου¹³⁶. Ἡ ἀσκητικὴ ἐμπειρία τῆς ἐρήμου χαρακτηρίζε πάντοτε τὸ γνήσιο ὀρθόδοξο ἦθος καὶ φρόνημα. Οἱ μοναχοί, μάρτυρες τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ παύουν νὰ μᾶς ὑπενθυμίζουν ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ἐπιτυγχάνει τὸ αἰώνιον μόνον ὅταν συνεργάζεται μὲ τὸ ἀπόλυτον... ὅτι ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκη τοῦ ἱεροῦ, ἀνάγκη τοῦ ἁγίου»¹³⁷.

Ἐρημος καὶ κοινωνία πρέπει νὰ μεταμορφωθοῦν σὲ τόπους ὅπου μαρτυρεῖται καὶ βιώνεται ἡ ἀγάπη. Μία ἀγάπη, πού, ἀντὶ νὰ εἶναι κεντρομόλος καὶ νὰ ἀπευθύνεται στὸ ἐγώ, νὰ γίνεται φυγόκεντρος καὶ νὰ στρέφεται πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον. «Μία ἀγάπη πού νὰ εἶναι πορεία ἀπὸ τὸ Ἐγὼ στὸ Ἐμεῖς διαμέσου τοῦ Σὺ»¹³⁸. Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι αὐτὰ πού θὰ σώσουν τὸν ἄνθρωπο¹³⁹.

134. ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ Π., «Μοναχισμὸς», *Σύναξη* 35 (1990), 7.

135. ΝΙΚΗΤΑ ΣΤΗΘΑΤΟΥ, «Πρώτη πρακτικῶν κεφαλαίων ἑκατοντάς», *Φιλοκαλία*, τ. Γ', σ. 291.

136. «Οὐχ ὁ τόπος ἐστίν ὁ ζητούμενος, ἐνθα κατοικοῦντες οὗτοι κατόρθωσαν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ὀρθῆς προαιρέσεως, δι' ἧς τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν τῆ τοῦ Χριστοῦ συμμεχία ἐξήσκησαν». ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ ΕΛΕΝΟΠΟΛΕΩΣ, «Ἡ πρὸς Λαῦσον ἱστορία», *PG* 34, 1009-1010.

137. ΜΑΞΙΜΟΥ, ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ, «Ὁρθόδοξος μοναχισμὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους», *Ἐπίσκεψις* 349 (1986), 14.

138. ΦΩΤΙΟΥ Σ., «Ἐσοπτρα ἀκηλίδωτα», *Ὁρθόδοξος μοναχισμὸς*, ὁ.π., σ. 107.

139. «Ὅσον γὰρ ἐὰν κοπιάσῃ ἄνθρωπος καὶ μὴ ἔχη τὴν ἀγάπην εἰς τὸν πλησίον, εἰς μάτην ἐκοπίασεν», Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, *Περὶ παρθενίας*, 21, *PG* 28, 277 Α.